

Çevirmen Ulusal Meslek Standardı Işığında Sağlık Çevirmenliği Mevzuatı ve Uygulamaları*

DR. ÖĞR. ÜYESİ ASLI POLAT ULAŞ**

Öz

Bu çalışmada Türkiye’de yürütülen sağlık çevirmenliği faaliyetleri, çeviride meslekleşme açısından oldukça önemli bir belge olan Çevirmen Ulusal Meslek Standardı (ÇUMS) (Seviye 6, 2013, 2020) açısından incelenmektedir. Sağlık çevirmenliği toplum çevirmenliğinin başlıca alt alanlarından biri olup sağlık kuruluşlarında görevliler ile ülkenin dilini bilmeyen yabancılar arasında dil ve kültür farklılıklarından kaynaklanan engellerin aşılmasına olanak tanır. Türkiye’de mevzuatla düzenlenen başlıca sağlık çevirmenliği hizmetleri çoğunluğu Suriyeli olan Geçici Koruma Statüsü altındaki sığınmacılar ile ticaret, eğitim ve en önemlisi sağlık turizmi amacıyla ülkeye gelen yabancılar sunulmaktadır. Sığınmacılara çoğunlukla 2016 yılından bu yana yürürlükte olan Avrupa Birliği destekli SIHHAT Projesi kapsamında kamu sağlık kuruluşlarında sağlık çevirmenliği hizmetleri sunulmaktadır. Mülteciler dışındaki diğer yabancılar ise çoğunlukla özel sağlık kuruluşlarında çeşitli tıbbi branşlarda verilen sağlık hizmetleri kapsamında çeviri desteği sağlanmaktadır. Bu çalışma, SIHHAT Projesi ve sağlık turizmi bağlamındaki sağlık çevirmenliği uygulamaları ve ilgili mevzuatın ÇUMS ölçütleriyle uyumluluğunu sorgulamaktadır. Çalışmanın veri kaynağı, anılan çeviri faaliyetleri ve çeviri hizmetlerini sunanlara ilişkin mevzuat hükümleri ile istihdam ilanlarını kapsayan kurumsal belgeler olup çalışmada doküman incelemesi yöntemi benimsenmiştir (Bowen, 2009; Bryman, 2012). Veri seti, ÇUMS’un konumlandırıldığı eğitim seviyesi olan Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) Seviye 6 tanımlayıcıları ve ÇUMS’ta yer alan meslek tanımı, çalışma ortamı ve koşulları ile meslek profili başlığı altındaki başarımlar ve ilgili görevlerin tanımlandığı başlıklardan iş organizasyonu ve sözlü ve yazılı çeviri süreci kapsamında incelenmektedir. İncelemede konuya ilişkin akademik çalışmaların bulgularından da yararlanılmaktadır. Çeviriyi eyleyenleri ve süreci ile bir eylem olarak ele alan işlevsel yaklaşımlar (Holz-Mänttari, 1984; Reiss ve Vermeer, 1984/2014) incelemeye ışık tutmaktadır. Anılan başlıklara ilişkin nitel içerik analizi (Bryman, 2012, s. 557) yaklaşımı benimsenen inceleme sonucunda, SIHHAT Projesi kapsamındaki sağlık çevirmenliği faaliyetlerinde kurumsallaşma eğiliminin daha belirgin olduğu görülmüştür. SIHHAT Projesi kapsamında görevlendirilen ilgili personelin sağlaması gereken eğitim seviyesi koşulunun ÇUMS’un konumlandırıldığı Seviye 6 ile daha uyumlu olduğu tespit edilirken, sağlık turizmi kapsamındaki ilgili personelin yerine getirmesi gereken eğitim seviyesi koşulunun Seviye 6’dan uzaklaştığı saptanmıştır. SIHHAT Projesinin sonraki yıllarında istihdam edilmeye başlanan tercümanların, projenin ilk etabından itibaren Seviye 3 düzeyinde

* Bu makale, 30 Eylül–2 Ekim 2024 tarihlerinde Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesinde düzenlenen II. Uluslararası Akademik Çeviribilim Çalışmaları Kongresi’nde sunulan bildiriden üretilmiştir.

** Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, apolat@atu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7815-3686

Gönderim tarihi: 15 Aralık 2025

Kabul tarihi: 1 Mayıs 2025

istihdam edilen ve çoğunlukla iletişim, karşılama, rehberlik görevlerinden sorumlu tutulan hasta yönlendirme personelinden daha fazla yetkiyle, yazılı ve sözlü çeviri ile imza ve onam formları işlemlerinden sorumlu tutulduğu tespit edilmiştir. Sağlık turizmi kapsamında çoğunlukla özel sağlık kuruluşlarında istihdam edilen uluslararası hasta rehberlerinin yazılı ve sözlü çevirinin yanı sıra ilgili birimlerde asli ekip üyesi olarak organizasyon, koordinasyon, refakat görevlerinden sorumlu olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: Çevirmen Ulusal Meslek Standardı, sağlık çevirmenliği, SIHHAT Projesi, sağlık turizmi, çeviriye işlevsel yaklaşımlar.

A Review of Healthcare Interpreting Legislation and Practices in Light of the National Occupational Standard for “Translator/Interpreter”

Abstract

This study reviews healthcare interpreting activities in Türkiye in light of the National Occupational Standard for “Translator/Interpreter” (Level 6, 2013, 2020). Healthcare interpreting is one of the main sub-fields of community interpreting that allows for overcoming linguistic and cultural barriers between the staff in healthcare institutions and foreigners who do not speak the country’s language. In Türkiye, officially regulated healthcare interpreting services are mainly provided to refugees under Temporary Protection Status, the majority of whom are Syrians, and foreigners who come to the country for various purposes such as trade, education and, most importantly, health tourism. Refugees are mostly provided with healthcare interpreting services in public healthcare institutions under the EU-funded SIHHAT Project, which has been in effect since 2016. Foreigners other than refugees are mostly offered services, including interpreting services, in various medical branches in private healthcare institutions. This study questions the congruity between the criteria specified in the National Occupational Standard for “Translator/Interpreter” and interpreting practices and legislation provisions within the scope of the SIHHAT Project and health tourism. The major data sources are legislation provisions on the said interpreting activities and providers of relevant services, as well as institutional documents including vacancy announcements. The study adopts the method of document analysis (Bowen, 2009; Bryman, 2012). The data set is reviewed within the scope of Level 6 descriptors of the Turkish Qualifications Framework, which is the education level the National Occupational Standard for “Translator/Interpreter” is based on, as well as the definition of the occupation, work environment and conditions, and the criteria concerning duties and tasks listed for the subheadings of work organization and translating and interpreting process under the profile of the occupation. The review also draws on the findings of academic studies on the subject. Functionalist approaches, which consider translation/interpreting a holistic activity with its agents and processes (Holz-Mänttäri, 1984; Reiss and Vermeer, 1984/2014), shed light on the examination. The review adopting the qualitative content analysis approach (Bryman, 2012, p. 557) revealed that the tendency towards institutionalisation was more pronounced in healthcare interpreting activities within the scope of the SIHHAT Project. It was found that the education level required of the relevant staff within the scope of the SIHHAT Project converged to Level 6, whereas the education level required of the staff

within the scope of health tourism shifted away from this level. It was also found that the interpreters hired in the subsequent years of the SIHHAT Project have greater authority than the patient guides employed at Level 3 since the first phase of the project. Unlike the guides, whose roles focus on communication and accompaniment, the interpreters also handle translation and interpreting tasks, as well as procedures related to signature and consent forms. It was revealed that international patient guides, mostly employed in private healthcare institutions within the scope of health tourism, are responsible for organisation, coordination, and accompaniment as a main team member in the relevant units in addition to translation and interpreting tasks.

Keywords: The National Occupational Standard for “Translator/Interpreter”, healthcare interpreting, SIHHAT Project, health tourism, functionalist approaches to translation/interpreting.

GİRİŞ

Toplum çevirmenliği savaş, çatışma, doğal afet, kriz durumları ile ekonomik ve siyasi gelişmelerin neden olduğu dış göçlerle birlikte gelişme gösteren bir çeviri türüdür. Toplum çevirmenleri ülkesinden başka ülkelere göç eden veya yer değiştiren göçmenlerin vardıkları ülkelerde kamu hizmeti sunan başta sağlık, yargı, eğitim ve göç kuruluşlarında görevlilerle aralarındaki iletişimin sağlanmasında oldukça önemli rol oynarlar. Türkiye’de 2010 yılından sonra ülkelerindeki iç savaştan dolayı kitleler halinde Türkiye’ye gelen Suriyeli sığınmacıların artan dil ve iletişim ihtiyaçları toplum çevirmenliğinin ilgili merciler ve kurumlar nezdinde etraflıca ele alınması ihtiyacını doğurmuş ve böylece toplum çevirmenliğine yönelik farkındalık giderek artmıştır.

Toplum çevirmenliği hizmetlerine ihtiyaç duyan kesimlerin profili genişledikçe ve toplum çevirmenliği faaliyetleri çeşitlendikçe hizmet verilen ortamlara göre toplum çevirmenliğinin alt alanları ortaya çıkmıştır. Bunlar arasında en temel olarak sağlık çevirmenliği, mahkeme çevirmenliği, afet ve acil durum çevirmenliği, spor çevirmenliği ve işaret dili çevirmenliği sayılabilir. Bu çalışma kapsamında Türkiye’de yaygın olarak yürütülen ve mevzuatla düzenlenen sağlık çevirmenliği faaliyetleri ele alınacaktır. Ülkedeki yabancıların ve göçmenlerin ihtiyaçları doğrultusunda farklı nitelikte sağlık çevirmenliği hizmetleri sunulmaktadır. En yaygın olan ve mevzuatla düzenlenen faaliyetler, özellikle Suriyeli sığınmacılara yönelik 2016 yılında Avrupa Birliği (AB) ile Sağlık Bakanlığı arasında imzalanan protokol ile yürürlüğe giren “Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Sağlık Statüsünün ve Türkiye Cumhuriyeti Tarafından Sunulan İlgili Hizmetlerin Geliştirilmesi Projesi” (SIHHAT) kapsamındaki çeviri ve iletişim hizmetleri ile Türkiye’ye son yıllarda küresel gelişmelerin etkisiyle ticaret, eğitim ve en önemlisi sağlık turizmi amacıyla gelen yabancılara yönelik dil ve çeviri hizmetleridir. Bu kapsamda özellikle sağlık turizmi faaliyetleri mevzuatla düzenlenmiştir.

SIHHAT Projesi kapsamındaki ilgili hizmetlerin temel hukuki dayanağını, 2013 yılında yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun (YUKK) 70. maddesi, 2014 yılında ülkeye kitleler halinde gelen Suriyeli sığınmacılara yönelik çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliğinin (GKY) 26. ve 31. maddeleri ile 2015 yılında hazırlanan “Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar” teşkil eder. Anılan mevzuat maddeleri, yazılı ve sözlü çeviri

arasındaki ayrımı, çeviri hizmetlerinin kapsamını, hizmet sağlayacak görevlilerin seçim ölçütlerini veya iş tanımlarını belirtmemekle birlikte temel hak ve hizmetlere erişim kapsamında yabancılarla yeterli düzeyde iletişim kurulabilmesi için sağlanacak ücretsiz dil ve çeviri hizmetlerine değinir (GKY, 2014; YUKK, 2013). 2024 yılına kadar birinci ve ikinci aşamaları yürütülen SIHHAT Projesi kapsamında 2020 yılı itibarıyla yazılı ve sözlü çeviri görevlerinden sorumlu tercümanlar istihdam edilmiştir. Projenin ilk yıllarından itibaren ise Ulusal Meslek Standardı açısından Seviye 3 düzeyinde (Hasta Yönlendirme Personeli Ulusal Meslek Standardı (Seviye 3) (2019)), asli olarak iletişim, eşlik ve rehberlik görevlerinden sorumlu hasta yönlendirme personeli istihdam edilmiştir (SIHHAT, t.y.).

Son yıllarda sağlık hizmetleri altyapısının gelişmişliği, turizm açısından ülkenin çekim merkezi olması, birçok Avrupa ülkesiyle karşılaştırıldığında daha düşük maliyetler gibi nedenlerle Türkiye'ye sağlık turizmi kapsamında gelen yabancıların sayısında sürekli bir artış görülmekte ve sağlık turizmi ülke için önemli bir gelir kaynağı haline gelmektedir (Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği (TÜRSAB), 2014). Bu kapsamda saç ekimi, diş implantı, plastik cerrahinin dahil olduğu geniş yelpazedeki tıbbi branşta hizmet almak üzere Libya, Irak, Hollanda, İspanya, İtalya gibi çok çeşitli ülkelerden yabancılar gelmektedir (Öztürk, 2015). Faaliyetlere ilişkin ilk düzenleme, 2013 yılında Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu tarafından yayımlanan sağlık turizmi genelgesi (Genelge, 2013) ve "Sağlık Turizmi ve Turist Sağlığı Kapsamında Sunulacak Sağlık Hizmetleri Hakkında Yönerge"dir (Yönerge, 2013). Diğer temel düzenleme ise 2017 yılında ilgili sağlık kuruluşlarını yetkilendirmek ve faaliyetlerini denetlemek amacıyla çıkarılan "Uluslararası Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Hakkında Yönetmelik"tir (Yönetmelik, 2017). Her iki belgede de uluslararası sağlık hizmetleri kapsamında yetkilendirilmiş sağlık kuruluşlarında ilgili birimlerde yabancılara sunulacak dil ve tercümanlık hizmetlerine ilişkin düzenlemeler mevcuttur.

Türkiye'de sağlık çevirmenliği dâhil olmak üzere, genel olarak çeviri alanında meslekleşme ve kalite standartlarının yükseltilmesi açısından oldukça önemli bir düzenleme olan Çevirmen Ulusal Meslek Standardı (ÇUMS) ilk olarak 2013 yılında, güncellenmiş haliyle 2020 yılında Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. ÇUMS, mesleğin yeterlilik seviyesini Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) tanımlayıcılarına göre lisans seviyesine denk gelen Seviye 6 olarak belirlemiştir. Sağlık çevirmenliğini de kapsayan Toplum Çevirmenliği yeterliliklerinin yayımlanıp yürürlüğe girmesine ilişkin çalışmalar devam etmektedir.

Bu çalışma Türkiye'de yaygın olarak yürütülen ve mevzuatla düzenlenen SIHHAT Projesi ve sağlık turizmi kapsamındaki çeviri faaliyetleri ve ilgili mevzuat hükümlerinin ÇUMS ölçütleriyle uyumluluğunu sorgulamaktadır. Çalışma boyunca çeviri hizmetlerini sunanlar olarak, SIHHAT Projesi kapsamında 2020 yılından itibaren istihdam edilen tercümanlar, sağlık turizmi kapsamında ise başta çeviri ve iletişimden sorumlu uluslararası hasta rehberleri¹ ele alınmaktadır. Ayrıca

¹ İlgili personel için "tercüman" ve "çevirmen" unvanlarının (Kariyer.net, 2022, 2023) yanı sıra "yabancı dil bilen personel" (Yönetmelik, 2017) unvanı da kullanılmaktadır. Bu çalışma boyunca, SIHHAT Projesi kapsamındaki personelden ayırt edici olması bakımından, 2013 tarihli Yönerge ve Genelgedeki "uluslararası hasta rehberi" tanımı kullanılmaktadır. "Sağlık çevirmenliği", sağlık hizmetleri kapsamındaki tercüme, çeviri ve iletişim faaliyetleri için genel bir ifade olarak kullanılmaktadır. Toplum çevirmenliğinde, hizmet verilen ortamlardaki karmaşık süreçler ve hizmet konusu olan insani durumlardan dolayı çeviri görevlerinden sorumlu bireylerin çoğunlukla çevirinin yanı sıra farklı görevler yerine getirdikleri sıklıkla vurgulanır (Angelelli, 2004; Leanza, 2005; Rudvin, 2015). Buna ek olarak, toplum çevirmenliğindeki

SIHHAT Projesi'nin gelişim ve ilerleyişinin bütünlüklü bir şekilde değerlendirilebilmesi için, iletişim, eşlik etme ve rehberlik görevlerini üstlenen hasta yönlendirme personelinin faaliyetlerine de değinilecektir. Çalışmanın veri kaynağını anılan çeviri faaliyetleri ve çeviri hizmetlerini sunanlara ilişkin mevzuat hükümleri ile istihdam ilanlarını kapsayan kurumsal belgeler oluşturmakta olup, çalışmada doküman incelemesi yöntemi benimsenmiştir (Bowen, 2009; Bryman, 2012). İncelemede ilgili sağlık çevirmenliği faaliyetleri ile hizmet sağlayanlara yönelik saha araştırmalarını içeren görgül çalışmaların bulgularından da yararlanılmaktadır (Çurum Duman ve Ataseven, 2018; Duman, 2018; Güzel, 2022; Öztürk, 2015; Polat Ulaş, 2021, 2022; Şan ve Kahraman Duru, 2020; Şener Erkırtay, 2021; Şener Erkırtay vd., 2024; Toker, 2019). Ayrıca çeviriyi çeviri sürecine dahil olan çevirmen, iş veren ve hedef kitle gibi bütün eyleyenler ve diğer süreç bileşenleri ile çok yönlü bir eylem olarak değerlendiren işlevsel yaklaşımlar (Holz-Mänttari, 1984; Reiss ve Vermeer, 1984/2014) incelemeye ışık tutmaktadır.

Çeviriye işlevsel yaklaşımların öncülerinden olan Justa Holz-Mänttari'nin (1984) öne sürdüğü Çeviri Eylemi kuramı çeviriyi, erek dil ve kültür bağlamında işlevsel olarak yeterli bir iletişimin sağlanması amacıyla yönelik olarak, çevirmenin de dahil olduğu alanında uzman, farklı görevleri olan birden fazla eyleyenin iş bölümü içerisinde yerine getirdiği bir dizi eylem olarak değerlendirir. Kurama göre, çeviri sürecinin hedefe uygunluğu, aşamaları ve işlevselliğine ilişkin önerilerde bulunabilen çevirmene kültürler arası etkileşimin gerçekleşmesinde büyük bir rol atfedilir (Schäffner, 2011, s. 159). Hans Vermeer ve Katharina Reiss tarafından amaç anlamına gelen sözcükten hareketle geliştirilen *Skopos* kuramına göre de çevirmen, çeviriyi genel olarak işveren tarafından belirlenen amaca göre oluşturan kültürlerarası iletişim uzmanı ve süreçte sorumluluk alan etkili bir eyleyendir ve sürecin nihai hedefinin başarı ölçütü belirlenen amaç ile öngörülen işleve uygunluktur (Reiss ve Vermeer, 1984/2014).

Bu çalışmada anılan çerçevedeki inceleme bulguları SIHHAT Projesi ve sağlık turizmi kapsamındaki çeviri faaliyetleri için, mevzuatların ve yürütülen faaliyetlerin farklılığından dolayı ayrı başlıklar altında tartışılacaktır. Mevcut çalışmanın yürürlükte olan sağlık çevirmenliği faaliyetleri ve mevzuatının mesleki standartlar nezdindeki durumuna ve ilgili boşluklara ışık tutacağı umulmaktadır.

1. YÖNTEM VE BULGULAR

Bu çalışmada SIHHAT Projesi ve sağlık turizmi kapsamındaki sağlık çevirmenliği uygulamaları ve ilgili mevzuatın Çevirmen Ulusal Meslek Standardı (ÇUMS) ölçütleriyle uyumluluğunu tespit etmek amacıyla doküman incelemesi yöntemi benimsenmiştir (Bowen, 2009; Bryman, 2012). Doküman, araştırmacıların araştırma konularına ilişkin olan, ancak özel olarak araştırma amacıyla üretilmemiş belgelerdir (Bryman, 2012, s. 543). Bunlar, araştırmacıların işleyeceği temel anlamlarıyla "toplumsal gerçeklere" işaret ederler (Atkinson ve Coffey, 1997, s. 47).

hizmet alanlarının kendine özgü bağlamları nedeniyle genel olarak bir adlandırma sorunsalı mevcuttur (Bancroft, 2015). Bu çalışma kapsamında ele alınan ilgili personel için tanımlama farklılıklarının da kısmen anılan durumlarla ilgili olduğu ileri sürülebilir.

Doküman incelemesi, araştırmacıların bir çalışma konusu ile ilgili anlayış geliştirmelerine, ilgili sorunu daha iyi kavramalarına ve görgül bilgi edinmelerine olanak tanır (Bowen, 2009, s. 34).

Çalışmanın veri seti SIHHAT Projesi için; Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) (2013), Geçici Koruma Yönetmeliği (GKY) (2014), Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar (2015), Proje Faaliyetlerine ilişkin web sayfası, 2018 yılına ilişkin Hasta Yönlendirme Personeli istihdam ilanı, 2020 yılına ilişkin Tercüman istihdamı ilanı, 2022 yılına ilişkin Hasta Yönlendirme Personeli ve Mütercim-Tercüman istihdamı ilanından oluşmaktadır. Sağlık turizmi kapsamındaki çeviri faaliyetleri için ise; Sağlık Turizm Genelgesi (2013) ve Yönergesi (2013), Sağlık Turizmi Yönetmeliği (2017) ile ilgili personele yönelik istihdam ilanları veri setinde yer almaktadır. Anılan dokümanlar, nitel içerik analizine tabi tutulmuştur. Nitel içerik analizi, analiz edilen materyallerin temelinde yatan örüntülerin araştırılmasını içerir (Bryman, 2012, s. 557). Bu yaklaşım, araştırılan temalarla ilgili metin bölümlerinin tanımlanarak kodlanması ve belirlenen kategorilerin gözden geçirilerek örüntülerin ortaya çıkarılmasını sağlar (bkz. Altheide, 1996; Seale, 2002; Turner, 1994). Bu doğrultuda ilgili dokümanlar, ÇUMS'un konumlandırıldığı eğitim seviyesi olan Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) Seviye 6 tanımlayıcıları kapsamında mesleki bilgi, beceri ve yetkinlikler ile ÇUMS'ta yer alan mesleğe ilişkin tanımlar ve açıklamalar, çalışma ortamı ve koşulları, başarımlar ölçütleri ve ilgili görevlerin tanımlandığı alt başlıklar olan iş organizasyonu ve sözlü ve yazılı çeviri süreci açılarından incelenerek yinelenen örüntüler ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca ilgili sağlık çevirmenliği faaliyetlerine yönelik saha araştırmalarını içeren görgül çalışmaların bulgularından da yararlanılmıştır (Çurum Duman ve Ataseven, 2018; Duman, 2018; Güzel, 2022; Öztürk, 2015; Polat Ulaş, 2021, 2022; Şan ve Kahraman Duru, 2020; Şener Erkırtay, 2021; Şener Erkırtay vd., 2024; Toker, 2019). Buna göre ilerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak tartışılacağı üzere, her iki kapsamdaki sağlık çevirmenliği faaliyetlerinde kurumsallaşma ve standartlaşma yolunda atılan adımlar tespit edilmekle beraber, SIHHAT Projesi bağlamındaki faaliyetlerde bu durumun daha belirgin olduğu gözlenmiştir. İstihdam açısından SIHHAT Projesi kapsamında görevlendirilen tercümanların sağlaması gereken eğitim seviyesi koşulunun ÇUMS'un konumlandırıldığı Seviye 6 ile uyumlu olduğu tespit edilirken, sağlık turizmi kapsamındaki uluslararası hasta rehberlerinden beklenen eğitim seviyesinin Seviye 6'dan uzaklaştığı saptanmıştır. Bunun yanı sıra ÇUMS'ta yer alan çalışma ortamı ile ilişkilendirilebilecek bulgular, SIHHAT Projesi kapsamındaki personel için kamu sağlık kuruluşlarında istihdam olup, sağlık turizmi kapsamındaki uluslararası hasta rehberleri için özel sağlık kuruluşlarında istihdamdır. Mesleki görev tanımı açısından, SIHHAT Projesi kapsamında 2020 yılından itibaren istihdam edilen tercümanların, asli görevleri olan rehberlik, iletişim ve yönlendirme temelinde Ulusal Meslek Standardı açısından Seviye 3 düzeyinde (Hasta Yönlendirme Personeli Ulusal Meslek Standardı (Seviye 3) (2019)) istihdam edilen hasta yönlendirme personelinin farklı olarak,² doğrudan sözlü ve yazılı çeviri ile daha fazla yetki

² Hasta yönlendirme personeli 2018 yılındaki ilk istihdam ilanında günün koşulları gereği herhangi bir eğitim seviyesi koşuluna tabi tutulmamıştır. Sonraki yıllarda yayımlanan istihdam ilanlarında ise bu personel için ön lisans veya lisans seviyesinde eğitim koşulu getirilmiştir. Bu personel, asli görevleri olan rehberlik, iletişim ve yönlendirme temelinde Ulusal Meslek Standardı açısından Seviye 3 düzeyinde (Hasta Yönlendirme Personeli Ulusal Meslek Standardı (Seviye 3) (2019)) istihdam edildiğinden, Seviye 6 düzeyindeki ÇUMS açısından yalnızca proje kapsamındaki tercümanlar değerlendirilebilir.

gerektiren onam formlarının çevirisi ve imza prosedürlerinin tamamlanması görevlerinden sorumlu tutuldukları tespit edilmiştir. Sağlık turizmi kapsamındaki uluslararası hasta rehberlerinin, SIHHAT Projesi kapsamındaki hasta yönlendirme personeli ve tercümanların görevlerinin birleşimi şeklinde yazılı ve sözlü çeviri, rehberlik, danışmanlık, yönlendirmenin yanı sıra fatura ve tahsilat işlemleri, hasta ve yakınlarına transfer sürecinde refakat görevlerinden sorumlu oldukları saptanmıştır. İş organizasyonu açısından ise özellikle uluslararası hasta rehberlerinin sağlık turizmi birimlerinde asli ekip üyesi olarak planlama, koordinasyon ve organizasyon görevlerinden sorumlu olduğu öne çıkmıştır. Tablo 1’de her iki kapsamdaki ilgili personele ilişkin eğitim seviyesi, dil yeterliliği, çalışma ortamı ve görev tanımı unsurlarına yönelik bulgular özetlenmiştir.

Tablo 1: SIHHAT Projesi ve Sağlık Turizmi Kapsamında Çeviri ve İletişimden Sorumlu Personel

	SIHHAT Projesi Tercüman	Sağlık Turizmi Uluslararası Hasta Rehberi
Eğitim seviyesi	Arapça-Türkçe Mütercim ve Tercümanlık bölümlerinden lisans diploması	Lise / Ön lisans / Lisans
Dil yeterlilikleri	Arapça diline sağlık ile ilgili konularda, yazılı ve sözlü olarak akıcı şekilde hakim olmak	65 puan veya B2 düzeyine karşılık gelen belge veya lisans düzeyinde mütercim ve tercümanlık bölümünden mezuniyet
Çalışma ortamı	Birinci ve ikinci basamak sağlık kuruluşları, Göçmen Sağlığı Merkezleri, Güçlendirilmiş Göçmen Sağlığı Merkezleri, Toplum Ruh Sağlığı Merkezleri	Yetkilendirilmiş özel sağlık kuruluşları ve klinikler; ulaşım, konaklama, transfer hizmetlerinde refakat nedeniyle esnek çalışma saatleri
Görev tanımı	Sözlü çeviri, evrak ve belgelerin yazılı çevirileri, onam formlarının çevirisi, imza prosedürleri	Sağlık turizmi biriminde asli ekip üyesi olarak planlama, koordinasyon ve organizasyon görevleri kapsamında rehberlik, danışmanlık, yönlendirme, tercümanlık, yazılı çeviri, fatura ve tahsilat işlemleri, ulaşım, konaklama, transfer hizmetlerinde refakat

Ayrıca ilerleyen bölümlerde tartışılacağı üzere, konuya ilişkin mevcut saha araştırmaları ve ilgili çalışmaların bulguları incelendiğinde, ÇUMS’ta çeviri süreci için tanımlanan birtakım görev, iş ve işlemler ile örtüşen ve çeviriye işlevsel yaklaşımların öne sürdüğü kültürlerarası iletişim uzmanlığına paralel sağlık çevirmenliği uygulamalarının mevcut olduğu; çalışma koşulları açısından ise iş stresinden dolayı yaşanan ruhsal sorunlar ve depresyon, duygusal ve psikolojik zorluklar karşısında kurumsal destek mekanizmalarının eksikliği, hizmet içi eğitimlerin yetersizliği ve fazla çalışma süreleri gibi olumsuz koşulların varlığı saptanmıştır.

2. ÇEVİRMEN ULUSAL MESLEK STANDARDI AÇISINDAN SAĞLIK ÇEVİRMENLİĞİ UYGULAMALARI

2.1. Çevirmen Ulusal Meslek Standardının Hazırlanma Süreci, Kapsamı ve İçeriği

Çevirmenliğin dil ve kültür edincinin yanı sıra özel bilgi ve beceri gerektiren bir meslek oluşuna yönelik genel farkındalık eksikliği, çevirmenlerin kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektör kuruluşlarında hak ettikleri statü ve ücretlere erişememeleri mesleğe ilişkin bir düzenlemeyi zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda Mesleki Yeterlilik Kurumunun (MYK) çağrısıyla çalışmaları 2012 yılında başlayan ve çevirinin farklı alt türlerine yönelik kapsayıcı belge olarak hazırlanan Çevirmen

Ulusal Meslek Standardı (ÇUMS) (Seviye 6) ilk olarak 2013 yılında Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. ÇUMS çevirmenlikte meslekleşme ve yeterliliklerin geliştirilmesi ve kalitenin artırılması açısından oldukça önemli bir adımdır. Standardın tanımladığı bilgi, beceri ve tutumların çevirmenlik mesleğinin farklı alt alanlarına yönelik değerlendirme ölçütleri ile değerlendirme kuruluşlarının niteliklerini tanımlayacak yeterliliklerin yayımlanması için çalışmalar devam etmektedir (Çeviri Derneği, t.y.; Demir, 2022). Standardın yayımlandığı yıldan 2017 yılına kadar kesintiye uğrayan yeterliliklerin hazırlanması çalışmaları 2017 yılında MYK ile İstanbul Üniversitesi Çeviribilimi Bölümü arasında imzalanan bir protokol ile yeniden başlamıştır. Bu kapsamda İstanbul Üniversitesinin koordinatörlüğünde Bilkent Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesinin ilgili çeviri bölümleri ve başta Çeviri Derneği olmak üzere alanda etkili beş meslek örgütü ile yeterlilik taslaklarının hazırlanmasına yönelik iş birliği yapılmıştır (Çeviri Derneği, t.y.). Bu çalışmalar esnasında ÇUMS güncellenmiş hali ile 2020 yılında yayımlanmıştır.

Avrupa Yeterlilikler Çerçevesine (AYÇ) dayalı ve mevcut ihtiyaçlara hitap etmeyi hedefleyen yeterliliklerin İşaret Dili Çevirmeni (Seviye 6), Özel Alan Çevirmeni (Seviye 6), Konferans Çevirmeni (Seviye 6), Toplum Çevirmeni (Seviye 6), Yerelleştirme Çevirmeni (Seviye 6), İrtibat Çevirmeni (Seviye 6) olmak üzere altı alanda hazırlanması planlanmıştır (Çeviri Derneği, t.y.). İşaret Dili Çevirmeni yeterliliği 2020 yılında yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Konferans Çevirmeni Yeterliliği çalışmaları ise tamamlanmak üzeredir (Demir, 2022). Diğer dört yeterlilik için sektör ve paydaşlardan gelen görüşler doğrultusunda çalışmalar devam etmektedir. ÇUMS ve çevirinin farklı alt alanlarına yönelik olarak hazırlanan yeterlilikler bağlayıcı olmamakla birlikte alt alanların ihtiyaçları doğrultusunda benimsendiği ölçüde geçerlilik kazanacaktır (Çeviri Derneği, t.y.). ÇUMS ve yeterliliklerin eğitim müfredatlarına ve çeviri bölümü diplomalarının iş yaşamında kullanılma koşullarına katkıda bulunması, çeviri iş verenleri tarafından referans metinler olarak kullanılmasının sağlanması da hedefler arasındadır. Yeterliliklerin öngördüğü mesleki bilgi ve beceriyi ölçmeye yönelik sınavları yapmak üzere belgeleme kurum ve kuruluşlarının yetkilendirilmesinde Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) ve MYK ile iş birliği yapılmaktadır (Çeviri Derneği, t.y.).

MYK tarafından belirlenen ulusal meslek standardı gereği ÇUMS, çevirmenliğe ilişkin terimler, simgeler ve kısaltmalar ile başlamakta olup meslek tanımı, sınıflandırılması, çalışma ortamı ve koşulları ile mesleğe ilişkin özel düzenlemeler bölümleriyle mesleğin tanıtımını yapmaktadır. Bir diğer ana bileşen olan meslek profili bölümü ise görevler, işlemler, başarımlar ölçütleri, mesleki bilgi ve uygulama becerileri, kullanılan araç, gereç ve ekipmanlar ile mesleğe yönelik tutum ve davranışlar alt bölümlerinden oluşmaktadır. Görevler, işlemler, başarımlar ölçütleri, mesleki bilgi ve uygulama becerileri bölümü iş sağlığı ve güvenliği, iş organizasyonu, çeviri öncesi hazırlık, sözlü çeviri, yazılı çeviri, çeviri hizmeti ile ilgili kalite faaliyetleri, mesleki gelişim faaliyetleri olmak üzere 7 hususa ilişkin olarak düzenlenmiştir. Son bölümde ise standardın hazırlanma sürecinde görev alan ve görüş istenen kişi, kurum ve kuruluşların listesi bulunmaktadır.

Tablo 2: Çevirmen Ulusal Meslek Standardı İçeriği ve Başlıkları

TERİMLER, SİMGELER VE KISALTMALAR
1. GİRİŞ
2. MESLEK TANITIMI
2.1. Meslek Tanımı
2.2. Mesleğin Meslek Sınıflandırma Sistemlerindeki Yeri
2.3. Mesleğe Yönelik Özel Düzenlemeler
2.4. Çalışma Ortamı ve Koşulları
3. MESLEK PROFİLİ
3.1. Görevler, İşlemler, Başarım Ölçütleri, Mesleki Bilgi ve Uygulama Becerileri
A. İş sağlığı ve güvenliği ile çevre koruma ile ilgili önlemleri almak
B. İş organizasyonu yapmak
C. Çeviri öncesi hazırlık yapmak
D. Sözlü çeviri yapmak
E. Yazılı çeviri yapmak
F. Çeviri hizmeti ile ilgili kalite faaliyetlerini yürütmek
G. Mesleki gelişim faaliyetlerine katılmak
3.2. Kullanılan Araç, Gereç ve Ekipmanlar
3.3. Tutum ve Davranışlar
Ek: Meslek Standardı Hazırlama ve Doğrulama Sürecinde Görev Alanlar

2.2. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Seviye Tanımlayıcıları

Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinin (TYÇ) kapsadığı ve seviyelendirdiği yeterlilikler bireylerin okul, iş yeri ve diğer yaygın öğrenme ortamlarında edindikleri kazanımların ilgili kurumlar tarafından tanınarak kalite güvencesi sağlanması sonucu düzenlenmiştir (Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Kapsam, t.y.). Yeterlilikler Millî Eğitim Bakanlığı ile yükseköğretim kurumlarının diploma ve sertifikalarını, MYK belgelerini, ulusal ve uluslararası mevzuatın yetkilendirdiği kurum ve kuruluşların sertifikalarını kapsar. TYÇ’de yeterlilikler 8 seviyede sınıflandırılmakta ve her seviyedeki öğrenme kazanımları bilgi, beceri ve yetkinlik olmak üzere 3 bileşen açısından tanımlanmaktadır (TYÇ Seviye Tanımlayıcıları, t.y.). MYK anılan 8 seviyeyi öğrenim düzeylerine göre sınıflandırmıştır. Buna göre yeterlilik türleri Seviye 1 Okur Yazarlık Belgesi, Seviye 2 İlkokul Öğrenim Belgesi, Seviye 3 Ortaokul Öğrenim Belgesi, Seviye 4 Lise Diploması, Seviye 5 Ön Lisans Diploması, Seviye 6 Lisans Diploması, Seviye 7 Yüksek Lisans Diploması, Seviye 8 Doktora Diploması olarak tanımlanmıştır (Eryılmaz ve Demez, 2020, s. 140; Mesleki Yeterlilik Kurumu, t.y.).

ÇÜMS lisans eğitimi düzeyini tanımlayan Seviye 6’ya göre hazırlanmıştır. Bu seviyede bilgi “Bir iş veya öğrenme alanında sorgulayıcı bakış açısını kapsayacak şekilde ileri düzeyde kuramsal, metodolojik ve olgusal bilgiye sahip olma” olarak ifade edilirken, beceri “Uzmanlık gerektiren bir iş veya öğrenme alanında, karmaşık ve öngörülemeyen sorunları çözmek için gerekli, uzmanlık ve yenilik niteliği gösteren ileri düzeyde becerilere sahip olma” olarak tanımlanır (TYÇ Seviye Tanımlayıcıları Broşürü, t.y.). Bu seviyede yetkinlik ise “Öngörülemeyen iş veya öğrenme ortamlarında sorumluluk alarak karar verme ve bu ortamlarda karmaşık teknik veya meslekî faaliyet veya projeleri yönetme” ve “Bir iş veya öğrenme değerlendirmesinde bulunurken toplumsal ve etik değerlerin farkında olma” ölçütlerini kapsar (TYÇ Seviye Tanımlayıcıları Broşürü, t.y.).

2.2.1. Seviye 6 Tanımlayıcıları Açısından SIHHAT Projesi Kapsamındaki Tercümanların Bilgi, Beceri ve Yetkinlikleri

SIHHAT Projesi kapsamında, asli görevleri rehberlik, iletişim ve yönlendirme olan ve Seviye 3 düzeyinde (Hasta Yönlendirme Personeli Ulusal Meslek Standardı (Seviye 3) (2019)) istihdam edilen hasta yönlendirme personelinden farklı olarak, 2020 yılından itibaren Seviye 6 düzeyinde mütercim-tercüman kadrosuna personel istihdam edilmeye başlanmıştır. Tercüman olarak başvurmak isteyenler için ilk ilanlarda eğitim ve dil yeterlilikleri açısından herhangi bir alanda lisans seviyesinde diploma, yeminli tercümanlık belgesi, Türkiye’de yapılan merkezi yabancı dil sınavlarından en az 60 puan ve iyi derecede ardıl çeviri yapabilme nitelikleri sayılmıştır (HSGM, 2020). Üniversitelerin Arapça ile ilgili bölümlerinden lisans seviyesinde diploma ve yüksek lisans veya doktora derecesi tercih sebepleri arasında sayılmıştır. Herhangi bir alanda lisans seviyesinde diploma TYÇ Seviye 6’nın tanımladığı eğitim düzeyine denk gelse de bu tür bir eğitim çeviri alanının bilgi, beceri ve yetkinliklerinin edinilmesi açısından yeterli koşulları sağlamayabilir. Merkezi yabancı dil sınavlarından alınan en az 60 puan Avrupa Ortak Dil Çerçevesi Seviye tanımlayıcılarında B1 seviyesine denk gelmektedir (Ege Üniversitesi Yabancı Dil Test Dönüşüm Tablosu, t.y.). Bu seviyedeki dil yeterliliğinin çeviri edinci için gereken yetkinliği karşılayıp karşılamayacağı da tartışılabilir bir konudur. Nitekim adaylarda aranan bir diğer nitelik olan iyi derecede ardıl çevirisi becerisinin edinimi için B1 seviyesindeki dil yeterliliği yeterli olamayabileceği gibi ardıl çeviri edincinin kazanımı için çeviri programlarında sunulan kapsamlı müfredat uygulamaları oldukça önemlidir. Tercüman adaylarında aranan eğitime ilişkin nitelikler daha sonraki yıllarda yayımlanan ilanda Türkiye’deki üniversitelerin Arapça-Türkçe Mütercim ve Tercümanlık bölümlerinden lisans diploması olarak güncellenmiştir (HSGM, 2022 Aralık). Bunun ÇUMS’un tanımladığı Seviye 6 bilgi, beceri ve yetkinlik tanımlarıyla daha uyumlu bir düzey olduğu ileri sürülebilir. Bu durum SIHHAT Projesi kapsamında yıllar içerisinde deneyimlerin artması ve meslek örgütleriyle iş birliği geliştirilmesiyle (bkz. Şan, 2023), tercümanların görevleri ve sahip olmaları gereken yetkinlik ve becerilere ilişkin farkındalığın arttığını gösterir.

Öte yandan proje kapsamında ilk etaptan itibaren Seviye 3 düzeyinde istihdam edilen hasta yönlendirme personelinin eğitim geçmişi ve dil yeterliliklerine ilişkin olarak aranan nitelikler, ilk istihdam ilanında iyi derecede Arapça ve Türkçe bilgisi ve tercihen benzer pozisyonlarda iş tecrübesi olarak belirtilmiştir (HSGM, 2018). Ayrıca kişiler arası olumlu ilişkiler kurabilme, mesleki gelişmelere ve yeniliklere açıklık ve iyi derecede iletişim becerileri belirtilen diğer niteliklerdi. Belirli bir eğitim seviyesi ve dil yeterliliklerine ilişkin belge veya diploma sunması beklenmeyen adaylar işe alım sürecinde iki dilde becerilerini ölçen bir dil sınavına tabi tutulmuşlardır. İşe yerleşenler için 7 tur 5’er günlük Türk sağlık sistemi, iletişim, hasta hakları ve tıbbi terminoloji gibi konuları kapsayan ve tıp doktorları tarafından sunulan hizmet içi eğitimler düzenlenmiştir (Ross, 2018, s. 289; Toker, 2019). Bu eğitimlerde çevirmenliğe ve daha özel olarak sağlık çevirmenliğine ilişkin bilgi ve becerilere yönelik içerik sunulmamıştır (bkz. Toker, 2019). Nitekim mülteciler ile görevliler arasındaki acil iletişim ihtiyaçlarını karşılamak üzere istihdam edilen bu personelden çevirmenlik mesleğinin ileri düzeyde kuramsal, yöntemsel ve olgusal bilgisine sahip olmaları veya mesleğin gerektirdiği uzmanlık alanında karmaşık ve öngörülemez sorunları çözmeye yönelik becerileri

yeterli düzeyde edinmiş olmaları beklenmemektedir. Bu bakımdan iletişim, rehberlik ve yönlendirmeyi kapsayan görev tanımı Seviye 3 düzeyindeki (lise eşdeğeri) Hasta Yönlendirme Personeli Ulusal Meslek Standardı (2019) ile örtüşmektedir. Ancak bu personelin çoğunlukla ilgili alanda eğitim geçmişleri ve hazırbulunuşlukları olmamasına rağmen görev yaptıkları alanların koşulları ve uygun seviyede personel eksikliği gibi nedenlerle asli görevleri olan rehberlik ve iletişimin yanı sıra hekimler ve yabancı hastalar arasında koordinasyon ve çeviri görevlerini de yürüttüklerine ilişkin bulgular mevcuttur (Polat Ulaş, 2021; Şener Erkırtay vd., 2024; Toker, 2019). Bu personele yönelik sonraki yıllarda yayımlanan istihdam ilanlarında güncellenen nitelikler arasında herhangi bir alandan ön lisans veya lisans seviyesinde diploma, ilgili dillerde akredite bir kurumdan alınmış en az B2 seviyesinde dil yeterlilik belgesi veya Türkiye'deki merkezi yabancı dil sınavında en az 55 puan, diplomaların Türkiye'deki üniversitelerden alınmaması durumunda akredite bir kurumdan alınmış en az C1 seviyesinde Türkçe dil yeterlilik belgesi sayılmıştır (HSGM, 2022 Ekim). Zamanla gelişen koşullar doğrultusunda artan farkındalıkla istihdam ölçütlerinin yükseltilmesi olumlu bir adımdır. Ancak, hasta yönlendirme personelinin görev tanımlarının ötesine geçerek hekimler ve yabancı hastalar arasında yerine getirmek durumunda kaldıkları koordinasyon ve çeviri görevleri (Polat Ulaş, 2021; Şener Erkırtay vd., 2024) Seviye 6 düzeyinde (lisans eşdeğeri) konumlanan ÇUMS'ta tanımlanan bilgi, beceri ve yetkinlikleri gerektirir. Dolayısıyla, mevcut görev tanımı (Seviye 3) ile pratikte yerine getirilen görevler arasında mesleki seviye açısından bir uyumsuzluk ortaya çıktığı söylenebilir.³

2.2.2. Seviye 6 Tanımlayıcıları Açısından Sağlık Turizmi Kapsamındaki Uluslararası Hasta Rehberlerinin Bilgi, Beceri ve Yetkinlikleri

Sağlık turizmine yönelik ilk düzenlemelerden olan Yönergenin (2013) esaslarını açıklayan genelgenin “Kamu Hastane Birlikleri Sağlık Turizmi Organizasyonu” isimli ekinde (Genelge, 2013, Ek-1) bölgesel ihtiyaçlara göre farklı dillerde istihdam edilecek uluslararası hasta rehberlerinin eğitim ve dil yetkinliklerine ilişkin ilgili dillerde mütercim ve tercümanlık veya çeviribilim bölümlerinden veya dil ve edebiyat, kültür ve edebiyat, öğretmenlik, dil bilimi bölümlerinden lisans mezuniyeti koşulu belirtilmiştir. Gelişen ve değişen ihtiyaçlar doğrultusunda sağlık turizmine yönelik olarak 2017 yılında çıkarılan yönetmelikte ise uluslararası sağlık turizmi birimlerinde birimin sağlık personeli olan sorumlusunun yanı sıra yabancı dil bilen en az 2 personelin istihdam edileceği ve yabancı dillerden birisinin İngilizce olmak zorunda olduğu belirtilmiştir (Yönetmelik, 2017). İlgili personelin eğitim ve dil yetkinliklerine ilişkin 2013 tarihli Genelgede belirtilen ilgili bölümlerden lisans mezuniyeti yerine, kullanılacak yabancı dilde 65 puan veya B2 düzeyine karşılık gelen belgeye sahip olma koşulu belirtilmiştir (Yönetmelik, 2017). Aynı yönetmelikte mütercim ve tercümanlık bölümlerinin lisans düzeyindeki diplomaları yabancı dil yeterliliğini kanıtlamak için sunulabilecek bir belge olarak değerlendirilmiştir. Bu bakımdan 2013 yılında çıkarılan yönergede belirtilen eğitim koşulunun TYÇ Seviye 6'da tanımlanan lisans düzeyinde eğitim ile daha uyumlu

³ Tercümanlar ile hasta yönlendirme personelinin çalışma ortamlarında yerine getirdikleri görevler arasındaki farklılıkların ve görevleri kapsamında sahip oldukları bilgi, beceri ve yetkinliklerin mevcut durumunu tespit etmek üzere saha araştırmaları gerekmektedir. Öte yandan ilgili çalışmalarda, ilk istihdam edilen hasta yönlendirme personelinin çoğunluğunun lisans seviyesi altında eğitim geçmişine sahip olduğuna ilişkin bulgular mevcuttur (Polat Ulaş, 2021; Toker, 2019).

olduğu söylenebilir. 2013 yılında yayımlanan yönergede uluslararası hasta rehberlerine yönelik ilgili bölümlerden mezuniyet koşulunu sağlayan bireylerden yeterli talep olmaması ilgili kurumların bu eğitim koşulunu 2017 yılında değiştirmelerine yol açmış olabilir. Ancak bu koşulun değiştirilmesi çeviri edincinin yalnızca dil yeterliliğine indirgenmesi ve çeviri için gereken bilgi, beceri ve yetkinliklere yönelik farkındalıkta bir gerileme olması olarak düşünülebilir. Öte yandan mütercim ve tercümanlık bölümleri dışındaki diğer dil bölümlerinden alınan eğitim (Genelge, 2013, Ek-1) adaylara çeviri alanının kendine özgü bilgi, beceri ve yetkinliklerini sağlamakta yetersiz kalabilmektedir. Ancak 2017 yılında yayımlanan yönetmelikte lisans seviyesinde eğitimin bir zorunluluk olarak belirtilmemesi ÇUMS'un konumlandırıldığı Seviye 6'da tanımlanan mesleki bilgi, beceri ve yetkinlikler açısından daha olumsuz bir tabloya işaret etmektedir.

Sağlık turizmi kapsamında ilgili personelin istihdamına yönelik çeşitli ilanlarda 2017 Yönetmeliği ile uyumlu olarak başvuracak adaylarda lisans mezuniyet koşulu aranmamış, Seviye 4'e denk gelen ve ilgili uzmanlığı kazandırmada yetersiz kalabilecek lise düzeyinde eğitim yeterli bulunmuştur (Kariyer.net, 2022, 2023). Ayrıca dil ve çeviri becerilerinin akredite kuruluşlar tarafından belgelendirilmemesi bu becerilerin standart ve objektif ölçütlere göre değerlendirilememesi riskini doğurmaktadır, bu da ilgili işin gerektirdiği görevlerin etkili bir şekilde yerine getirilememesine yol açabilmektedir. Nitekim alana ilişkin çalışmalarda özellikle uluslararası hasta rehberi olarak istihdam edilen yabancı personelin Türkçe yeterlilik düzeyinin düşük olduğu ve bunun denetim eksikliklerinin bir göstergesi olduğu belirtilmektedir (Çurum Duman ve Ataseven, 2018).

2.3. Meslek Tanımı ve Açıklamalar

Meslek Standardının Giriş bölümünden önce çevirmenlik mesleğine yönelik birtakım terimler, simgeler ve kısaltmalar sunulmaktadır. Bunlar arasında konuya ilişkin olarak yer alan "Toplum Çevirmenliği" sözlü çeviri türü olarak aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

Dil farklılığı nedeniyle kamu veya sivil toplum kuruluşlarının sunduğu hizmetlerden yararlanmakta güçlük çeken bireylere ve hizmet sağlayıcılara, kolluk kuvvetleri birimlerinde, adli süreçlerde, sağlık ve eğitim ortamları ve bütün devlet kurumlarında, yerel yönetimler, acil durum ve afet, çatışma, göç, sığınma sahaları ve spor ortamları gibi alanlarda yapılan sözlü çeviri türü. (ÇUMS, 2020, s. 5)

Toplum çevirmenliği ile doğrudan ilişkili "Görüşme Çevirisi" terimi iki kişi arasındaki sözlü iletişimde iletilerin ardıl çeviri yöntemiyle erek dile aktarılması olarak ifade edilir (ÇUMS, 2020, s. 4). Tanımında kullanıldığı ortamlar açısından sağlığın dahil olduğu toplum çevirmenliği durumlarının özel olarak belirtildiği "Ardıl Çeviri" terimi, sözlü iletileri konuşmacının ardından bölümler halinde ve gerekli durumlarda notlar alarak erek dile aktarma olarak ifade edilir (ÇUMS, 2020, s. 3). ÇUMS'un Meslek Tanımı bölümünde Çevirmen (Seviye 6) çeviri faaliyetlerinin yanı sıra "çeviri süreçlerinin iş organizasyonu ile hazırlık faaliyetlerini gerçekleştiren" ve "bireysel mesleki gelişimini sağlayan nitelikli kişi" (s. 8) olarak tanımlanır. Çevirmenin ekip görevlerinde "aktif bir üye" olarak çalışabildiğine dikkat çekilen tanımda çevirmene çeviri sürecinde üstlendiği işin yönetimi ve uygulamasının sorumluluğu yüklenmektedir (bkz. Holz-Mänttari, 1984). Aynı bölümdeki tanımda sözlü çeviri durumlarında çevirmenin yürüttüğü faaliyetlere ilişkin olarak "farklı dili/dilleri konuşan katılımcıların bulunduğu toplantı, konferans gibi ortamlarda ve

görüşmelerde katılımcılar arasında, bir dildeki sözlü iletilerin ardıl veya simultane olarak erek (hedef) dile/dillere aktarılması” belirtilmiştir (s. 8).

2.3.1. SIHHAT Projesi Kapsamındaki Tercümanların Görev Tanımları

SIHHAT Projesinin temel hukuki kaynakları olan YUKK ile GKY incelendiğinde tercümanlık hizmetleri ile bu hizmetleri yerine getirenlerin görevlerinin oldukça sınırlı bir şekilde tanımlanmış olduğu görülür. YUKK’ta (2013) bununla ilgili olarak yalnızca uluslararası korumaya başvuran kişilere başvuru ve mülakat gibi aşamalarda tercümanlık hizmeti sağlanacağı ifade edilmektedir (Madde 70/2). Benzer şekilde GKY’de (2014) tercümanlık hizmetleri geçici koruma statüsü altındaki yabancılara sağlanan hizmetler arasında sayılmış olup (Madde 26/1) bununla ilgili olarak yalnızca hizmetlerin ücretsiz olarak sağlanacağı bilgisi verilmiştir (Madde 31/1). Proje kapsamında personele yönelik istihdam ilanlarında görev tanımı daha kapsamlı bir şekilde belirtilmiştir.

2020 yılında yayımlanan ilanda işe alınacak tercümanların iş tanımı hasta yönlendirme personeline yönelik görevlerden farklı olarak “sağlık hizmeti sürecinde kullanılan evrak ve belgelerin çevirilerini yapmak; mesleğinin yetki ve sorumlulukları çerçevesinde bu belgeleri imzalamak/onaylamak” ile “yabancı hastaları, ilgili belgeler ve sağlık hizmet sunucularının rehberliğinde, yapılacak/yapılan işlemler hususunda kapsamlı ve anlaşılır bir şekilde bilgilendirmek; bu hususun taraflar tarafından imzalanarak kayıt alınmasına katkı sağlamak” görevlerini kapsar (HSGM, 2020). Yazılı çeviri sürecine işaret eden belgelerin çevirisi, belgelerin imzalanması ve onaylanması ve hastaların bilgilendirilerek kayıt altına alınması görevleri tercümanlara hasta yönlendirme personeline göre daha fazla yetki ve sorumluluk tanıdığını gösterir. Öte yandan tercümanlar için de belirtilen rehberlik, kayıt ve karşılama görevleri (HSGM, 2020) tercümanların iş tanımının çeviriden daha fazla görevleri kapsadığını gösterir.

2022 yılında yayımlanan ilan hem hasta yönlendirme personeline hem de tercüman kadrosuna yöneliktir. Hasta yönlendirme personeline yönelik olarak belirtilmeyen çeviri görevi, tercümanlar için “Arapça dilinde yazılı ve sözlü çeviri” olarak açık bir şekilde tanımlanmıştır (HSGM, 2022 Ekim). Bu maddede dikkat çeken bir unsur da tercümanlara sözlü çevirinin yanı sıra yazılı çeviri görevinin açık bir şekilde verilmesidir. Ayrıca hasta yönlendirme personeline verilmeyen “onam formlarının hastalara çevrilmesini ve sonrasındaki imza prosedürlerinin tamamlanmasını sağlamak” (HSGM, 2022 Ekim) görevi tercümanlar için daha fazla sorumluluk ve yetkinin öngörüldüğünü gösterir. Böylece çeviriye işlevsel yaklaşımların öne sürdüğü süreçlerde sorumluluk alan eyleyen olarak çevirmen (Reiss ve Vermeer, 1984/2014) rolüne de daha fazla yaklaşıldığı söylenebilir.

Proje kapsamında istihdam edilen hasta yönlendirme personeline yönelik 2018 tarihli ilk ilanda adayların görev tanımına ilişkin belirgin ifadeler yer almamıştır. Adaylarda aranan nitelikler arasında belirtilen “kişiler arası olumlu ilişkiler kurabilme” ve “iyi derecede iletişim becerileri” ifadeleri ünvanın barındırdığı yönlendirme faaliyetinin yanı sıra, görevin iletişim faaliyeti boyutuna işaret eder (HSGM, 2018). 2022 yılında yayımlanan ilanda iş tanımı daha ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. İş tanımında hastalarla sağlık personeli arasında iletişim kurmanın ilgili personelin görevlerinden yalnızca biri olduğu, bunun dışında karşılama, rehberlik, yönlendirme, kayıt, veri girişi, raporlama gibi çok çeşitli görevlerinin de bulunduğu anlaşılır (HSGM, 2022 Ekim). Ayrıca sağlık personelinin hastanın sosyokültürel özelliklerine ilişkin bilgilendirme görevi, kültürlerarası

iletişim konusuna (Reiss ve Vermeer, 1984/2014) yönelik farkındalığın ilgili kurumlarda geliştiğine işaret etmektedir.

Sağlık Bakanlığının SIHHAT Projesi ile ilgili yayınında da iletişimden sorumlu personelin toplumların sosyokültürel özelliklerini dikkate alması ve kültürel öğeler ile hassasiyetleri sağlık çalışanlarına aktarması gerektiği örneklerle vurgulanmıştır (Ertem ve Keklik, 2019, s. 58; Yalçın, 2019, s. 137). Bu görevi yerine getiren kişiler için çeviriye işlevsel yaklaşımların belirttiği kültürlerarası iletişim uzmanı rolü ile paralellikler gösteren “kültürel arabulucular” tanımı ileri sürülmüştür (Ertem ve Keklik, 2019, s. 58).

2.3.2. Sağlık Turizmi Kapsamındaki Uluslararası Hasta Rehberlerinin Görev Tanımları

Sağlık turizmi kapsamında yürütülen faaliyetlerin dayanağı olan mevzuatta uluslararası hasta rehberlerinden yürütmeleri beklenen çok çeşitli faaliyetler sıralanmıştır. 2013 yılında çıkarılan yönergede kamu hastaneleri birliği bünyesinde kurulan Uluslararası Hasta Koordinasyon Merkezlerinde çalışan ilgili personelin sunduğu hizmetler tercümanlık, rehberlik, danışmanlık, refakat olarak belirtilmiştir (Yönerge 2013, Madde 7). Ayrıca aynı yönergede ilgili sağlık kuruluşlarında yabancı hastalara kayıt, faturalandırma, tercüme hizmetleri sunan Uluslararası Hasta Birimlerinde yabancı dil bilen personel olarak görev yapan Uluslararası Hasta Rehberlerinin yürüttüğü faaliyetler yönlendirme ve rehberlik olarak ifade edilmiştir. (Yönerge 2013, Madde 9). Yönergeye ilişkin usul ve esasların açıklandığı genelgede görevleri daha ayrıntılı bir şekilde tanımlanan uluslararası hasta rehberlerinden nöbet usulü ile mesai saatleri dışında da çalışmaları beklenmektedir (Genelge, 2013, Ek-1). Bu kapsamda sayılan görevler tercümanlığın yanı sıra rehberlik, danışmanlık, yönlendirme, fatura ve tahsilat işlemleri, belge çevirisi, havaalanı ve otel transferlerinde refakat, sağlık çalışanlarını hastaların sosyokültürel özelliklerine ilişkin bilgilendirme ve bu konuda eğitim vermedir (Genelge, 2013, Ek-1). SIHHAT Projesi kapsamındaki ilgili personele benzer şekilde, sağlık turizmi kapsamında görevlendirilen uluslararası hasta rehberlerinin de sorumluluklarının iletişim ve sözlü çeviri görevleriyle sınırlı olmadığı anlaşılr. Öte yandan klinik çalışanlarına hastaların sosyokültürel özelliklerine ilişkin eğitim verme göreviyle ilgili personele, işlevsel yaklaşımların (Holz-Mänttari, 1984; Reiss ve Vermeer, 1984/2014) öne sürdüğü kültürlerarası iletişim uzmanı rolüne yakın bir rol atfedildiği söylenebilir.

Gelişen koşullarla birlikte 2017 yılında çıkarılan yönetmeliğe göre yabancı dil bilen personel ilgili sağlık kuruluşlarında sağlık turistlerine yönelik kayıt, tedavi, teşhis, faturalandırma, tercümanlık gibi görevlerden sorumlu olan uluslararası sağlık turizmi birimlerinde görev yapar (Yönetmelik 2017, Madde 6/1). İlgili personelin sorumluluğunun tercüme hizmetleri ile sınırlı olmadığı aynı yönetmeliğin 11. maddesinden de anlaşılmaktadır. Sağlık turistlerinden ücret talep edilen hizmetlerin belirtildiği ilgili maddede turistler ile beraberindeki yakınlarına sağlanan ulaşım, konaklama, transfer hizmetleri ile tercümanlık ve danışmanlık hizmetlerine değinilmektedir (Yönetmelik 2017, Madde 11).

Sağlık turizmi kapsamında hizmet veren özel bir sağlık biriminde ilgili personel için yayımlanmış istihdam ilanında da kapsamlı bir görev tanımı yapılmış olup bu görevler arasında yazışma ve görüşmelerin çevirisi, sosyal medya içeriklerinin çevirisi, sağlık personeli ile hasta ve refakatçileri arasında iletişimin sağlanması, hastaların bilgilendirilmesi ve onlardan onam alınması,

muayene ve tedavinin yanı sıra ulaşım ve konaklama süreçlerinde de koordinasyonun sağlanması sayılmıştır (Kariyer.net, 2023). Hem mevzuat hükümlerinde hem de ilgili istihdam ilanlarında belirtilen görev tanımları, uluslararası hasta rehberlerinin ağırlıklı olarak koordinasyon faaliyetleri yürüttüklerini gösterir. Konuya ilişkin çalışmalar da tıbbi terminolojiye ve kültürel farklılıklara hâkim olması beklenen ilgili personelin hizmet sağlayıcılar ile hastalar arasında hasta koordinatörü ve kültürlerarası arabulucu gibi aktif roller üstlendiklerini ortaya koymuştur (Duman, 2018; Öztürk, 2015; Şener, 2017). Bu bakımdan bu personeli işlevsel yaklaşımların öne sürdüğü şekilde çeviriye ilişkin süreçlerde sorumluluk alan eyleyenler (Holz-Mänttari, 1984; Reiss ve Vermeer, 1984/2014) olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır. Öte yandan ilgili personelin görevlerine yönelik farkındalık eksikliğinin iş yükünü ve sorumlulukları artırdığı, bunun sonucunda oluşan rol belirsizliği ve rol çatışmasının asli görev olan çeviri faaliyetlerini arka planda bıraktığı da saptanmıştır (Güzel, 2022).

Sağlık kuruluşlarındaki karmaşık süreçlerin çeviri görevlerini yerine getirenler dahil olmak üzere her bir hizmet sağlayıcı için getirdiği iş yükü, toplum çevirmenliğinin gerektirdiği iki yönlü iletişim süreci, salt çeviriye olanak tanımayan hassas insani durumların yarattığı dinamik çalışma ortamlarına paralel olarak SIHHAT Projesi ve sağlık turizmi kapsamındaki personelin görevleri göz önünde bulundurulduğunda, özellikle ÇUMS Terimler bölümündeki Toplum Çevirmenliği tanımının sağlık çevirmenliği süreçlerine dahil olan hastaları ve hizmet sağlayıcıları kültürel konularla ilgili bilgilendirme, yazılı çeviri, hastalara rehberlik yapma, onlar için bürokratik iş ve işlemleri kolaylaştırma görevlerini de kapsayan bir tür kültürel arabulucuk rolünü (bkz. Ertem ve Keklik, 2019, s. 58) içerecek şekilde genişletilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca ÇUMS'un Meslek Tanımı bölümünde Çevirmen (Seviye 6) için önerilen tanımda yalnızca toplantı ve konferans ortamları ile görüşmelerini kapsayan sözlü çeviri hizmetlerinin sunulduğu durumların sağlık çevirmenliğinin dahil olduğu toplum çevirmenliği ortamlarının anılan koşulları da göz önünde bulundurularak daha geniş bir çerçevede tanımlanmasının ilgili tanıma pekiştireceği düşünülmektedir.

2.4. Çalışma Ortamı ve Koşulları

ÇUMS'un "Meslek Tanıtımı" başlıklı ikinci bölümünün son alt başlığını Çevirmen (Seviye 6) için öngörülen "Çalışma Ortamı ve Koşulları" oluşturur. Buna göre çevirmenlerin çalıştıkları ortamlar işletmeler, kamu kurum ve kuruluşları ve bunların büroları, kongre salonları ile sahalar olarak belirtilmiştir (s. 8). Çalışma koşulları açısından ise iş sağlığı ve güvenliği konularını da ilgilendiren meslek hastalığı, sağlık sorunları ve iş kazası gibi durumlara değinilmiş olup işveren tarafından bunlara yönelik önlemlerin alınması gerekliliği vurgulanmıştır (s. 9). Buna ek olarak koruyucu donanım kullanımı, özellikle acil durum, afetler ve çatışma ortamlarını kapsayan saha çalışmalarında çevirmenlere yönelik ayırt edici ve tanıtıcı kıyafet veya aksesuar taşınması ve çevirmenlerin sigortalanması gerekliliğine değinilmiştir. Çalışma koşullarına ilişkin vurgulanan diğer bir unsur ise esnek çalışma saatleridir. Araştırma, analitik inceleme, konsantrasyon ve yoğun iletişim faaliyetlerini kapsayan çeviri süreçlerinin yönetimindeki iş yükü ve bu süreçlerde karşılaşılabilen güçlüklerin çözümlerinin esnek çalışmayı gerektirdiği ancak çevirmenler için çalışma süreleri ve koşulları belirlenirken ISO/TSE standartları ve Avrupa Birliği normlarına uyulması gerektiği vurgulanmıştır.

2.4.1. SIHHAT Projesi Kapsamındaki Tercümanların Çalışma Ortamı ve Koşulları

SIHHAT Projesi kapsamındaki personelin başlıca çalışma ortamları Sağlık Bakanlığına bağlı devlet hastaneleri ve tıp merkezlerinin dahil olduğu birinci ve ikinci basamak sağlık kuruluşları (Sağlık Hizmet Sunucularının Basamaklandırılmasına Dair Yönetmelik, 2022), Göçmen Sağlığı Merkezleri, Güçlendirilmiş Göçmen Sağlığı Merkezleri ve Toplum Ruh Sağlığı Merkezleridir (SIHHAT2, t.y.). Ayrıca mevcut sağlık hizmetlerine kolay erişemeyen mevsimlik tarım işçileri ile kadınlar ve çocuklar gibi dezavantajlı göçmenlere mobil sağlık ekipleri içerisinde de hizmet sunarlar. Bunlara ek olarak göçmenlerin sağlık okuryazarlığını artırmak üzere gerçekleştirilen saha destek faaliyetleri kapsamında ağırlıklı olarak Güçlendirilmiş/Göçmen Sağlığı Merkezlerinin bulunduğu yerleşim birimleri ile okullarda da ekipler ile göçmenler arasında iletişim sağlanmasında görev alırlar (SIHHAT2, t.y.).

SIHHAT Projesi kapsamındaki ilgili personel, anılan sağlık kuruluşlarında projeye bağlı sözleşmeler temelinde ve tam zamanlı olarak çalışırlar. Ayırt edici yaka kartları bulunan personel, diğer personelin yararlandığı yemekhane gibi imkânlardan faydalanırlar (Polat Ulaş, 2021). Öte yandan ilgili personelin bir kısmının proje kapsamında sınırlı süreli sözleşmelere tabi olmaktan dolayı icra ettikleri işi uzun vadede sürdürülebilir bulmadıkları tespit edilmiştir (Polat Ulaş, 2021). Bu durum, bu personeli daha fazla güvence ve finansal imkân sağlayacak farklı iş kollarında arayışlara sevk etmektedir. Ayrıca ilgili personelin çalışma ortamına ilişkin bildirdikleri bir diğer olumsuz unsur Türk personel ile hastaların kendileri de dahil olmak üzere göçmenlere yönelik ayrımcı tutumlarıdır (Polat Ulaş, 2021, 2022; Şan ve Kahraman Duru, 2020). İlgili personelin de dahil olduğu iletişim süreçlerinin katılımcıları arasında güven inşasında aksaklıklar yaşanmasına neden olan bu durum, ilgili personel üzerinde psikolojik baskı da oluşturmaktadır (Şan ve Kahraman Duru, 2020; Şener Erkırtay vd., 2024). Yaşanan duygusal ve psikolojik zorluklar karşısında destek mekanizmalarının eksikliği, hizmet içi eğitimlerin içerik ve süre bakımından yetersizliği, çalışma ortamında ilgili personele yönelik bekleme alanlarının yeterli seviyede düzenlenmemesi, mevcut göçmen nüfusu oranında personel istihdam edilmemesi ve bunun getirdiği iş yükü ve fazla çalışma süreleri SIHHAT Projesi kapsamında görev yapan ilgili personelin bildirdiği diğer sorunlardır (Polat Ulaş, 2021; 2022; Şan ve Kahraman Duru, 2020; Şener Erkırtay vd., 2024; Toker, 2019).

2.4.2. Sağlık Turizmi Kapsamındaki Uluslararası Hasta Rehberlerinin Çalışma Ortamı ve Koşulları

Sağlık turizmi kapsamındaki uluslararası hasta rehberlerinin çalışma ortamı ağırlıklı olarak yetkilendirilmiş özel sağlık kuruluşlarının sağlık turizmi birimleri ve kliniklerdir. Özel sağlık tesislerinde ilgili birimlerin fiziki koşulları ile teknik altyapısı kuruluşun yönetimi tarafından düzenlenir (Genelge, 2013, Ek-1). Sağlık turizmi kapsamındaki uluslararası hasta rehberleri çoğunlukla özel sağlık tesislerinde hizmet verdiklerinden, iş tanımları ve yükleri ile çalışma koşulları gibi konular ilgili kurumların gereksinimlerine göre değişmektedir (Duman, 2018; Öztürk, 2015). Çeşitli mevzuat hükümleri ve istihdam ilanlarında belirtildiği üzere, uluslararası hasta rehberleri tam zamanlı hatta bazen ek görevler nedeniyle fazla çalışma sürelerine tabi tutulmaktadır (Genelge, 2013, Ek-1; Kariyer.net, 2022, 2023). Dolayısıyla ÇUMS'un çalışma

koşulları başlığı altında çevirmenlere ilişkin belirtilen esnek çalışma durumunun sağlık turizmi kapsamındaki uluslararası hasta rehberlerinin görev tanımlarından biri olduğu söylenebilir.

SIHHAT Projesi kapsamındaki personele benzer şekilde, sağlık turizmi kapsamındaki uluslararası hasta rehberlerinin çalışma ortamı ve koşullarına ilişkin bir dizi aksaklık ve olumsuzluğa işaret eden bulgular mevcuttur. Bunlar arasında kurumsal destek ve imkânlardan diğer sağlık personeli statüsündekilere benzer şekilde yararlanamamaları, fazla çalışma süreleri, operasyon sahasında gerekli kıyafet ve teçhizatın sağlanmaması, yabancı hastalarla aynı dili konuşmalarından dolayı hastalar tarafından asli muhatap olarak görülme ve kötü uygulamalardan sorumlu tutulma, iş stresinden dolayı yaşanan ruhsal sorunlar ve depresyon ile düzensiz hizmet içi eğitimler bulunmaktadır (Boğatekin, 2024; Duman, 2018; Öztürk, 2015; Şan ve Kahraman Duru, 2020). Ayrıca sağlık turizmi acenteleri veya şirketlerinin satış hedeflerine yönelik yüksek beklentilerinin, kendilerinden çeviri ve tercümenin yanı sıra satış uzmanlığı görevi de beklenen uluslararası hasta rehberlerinin iş stresini artırdığı bulgusu da mevcuttur (Boğatekin, 2024).

2.5. İş Organizasyonu

ÇUMS'un üçüncü bölümü olan "Meslek Profili" bölümünün ilk alt başlığı "Görevler, İşlemler, Başarım Ölçütleri, Mesleki Bilgi ve Uygulama Becerileri" dir. Bu alt başlık kapsamında çevirmenlere ilişkin yedi tane görev tanımlanmış olup bu görevlere ilişkin işlemler, başarım ölçütleri, mesleki bilgi ve uygulama becerileri kodlar ve açıklamalar ile tablolar halinde düzenlenmiştir. Çevirmenler için tanımlanan görevlerden ilki "İş sağlığı ve güvenliği ile çevre koruma ile ilgili önlemleri almak" (3.1.A.) olup sağlık çevirmenliği uygulamalarında bu konuya ilişkin unsurlar makalenin "Çalışma Ortamı ve Koşulları" (3.4.) başlığı altında tartışılmıştır. Tanımlanan ikinci görev olan "İş organizasyonu yapmak" (3.1.B.) kapsamında sağlık çevirmenleri ve uygulamaları açısından değerlendirilebilecek iş ve işlemler "Çeviri talebini şekillendirmek" (B.2), "Kaynak metni ve yardımcı malzemeleri temin etmek" (B.5), "İş programı yapmak" (B.6.) ve "Arşivleme yapmak ve bilgi güvenliğini sağlamak" (B.7) alt başlıklarından oluşmaktadır.

2.5.1. SIHHAT Projesi Kapsamındaki Tercümanların İş Organizasyonundaki Yeri

Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Göç Sağlığı Dairesi Başkanlığı yapılanması kapsamında görev alan SIHHAT Projesi personeli görev yaptıkları sağlık kuruluşu yöneticisine bağlı olarak çalışırlar (HSGM, 2022 Ekim). Tercümanlar, yazılı ve sözlü çeviri, belgelerin imzalanması ve onaylanması, hastaların bilgilendirilerek kayıt altına alınmasının yanı sıra rehberlik, kayıt ve karşılama görevleriyle iş organizasyonundaki yerini alır (HSGM, 2020).

ÇUMS'un iş organizasyonu görevi (3.1.B.) kapsamında tanımlanan bir diğer işlem arşivleme ve bilgi güvenliğine ilişkindir (B.7). SIHHAT Projesi kapsamında istihdam edilen tercümanların görev tanımında bulunan bilgi yönetim sistemine veri girişi ile bunların raporlanmasının (HSGM, 2022 Ekim) ÇUMS'ta geçen söz konusu işlem kapsamında belirtilen "çevirilere ilişkin içeriği kullanılan sisteme göre kayıt altına alma" başarım ölçütüyle (B.7.2) ilgili olduğu ifade edilebilir. İlgili personelin hizmet verilen yabancı hastalara ilişkin sistemde kayıt altına alarak raporladıkları veriler çeviri süreçlerine ilişkin içerik olarak değerlendirilebilir. Bir diğer başarım ölçütü olan "çeviri süreçlerinde bilgi güvenliği ve hizmet alanların gizliliğine yönelik önlemlerin ilgili mevzuata göre uygulanması" (B.7.4), SIHHAT Projesi kapsamındaki ilgili mevzuatça zorunlu kılınmaktadır.

Personelin tabi olduğu mevzuat hükümlerinde uluslararası ve geçici koruma altındaki kişilerin bütün bilgi ve belgelerinde gizlilik ilkesinin esas olduğu ve kişilerin rızası dışında bu bilgilerin üçüncü şahıslarla paylaşamayacağı belirtilmektedir (YUKK, 2013, Madde 94/1-2; GKY, 2014, Madde 51/1). İlgili personel açısından bağlayıcı bir diğer mevzuat olan “Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar” (2015) da hasta bilgilerinin gizliliğin ve kişisel verilerin güvenliğinin sağlanmasını zorunlu kılmaktadır (Madde 12/11).

Öte yandan, çeşitli saha araştırmalarında asli olarak iletişim, eşlik ve rehberlik görevleriyle iş organizasyonunda yer alarak Seviye 3 düzeyinde istihdam edilen ve çoğunluğu lisans seviyesi altında eğitim geçmişine sahip olan hasta yönlendirme personelinin (Polat Ulaş, 2021; Şener Erkırtay, vd.; Toker, 2019), görev yaptıkları sağlık kuruluşlarının gereksinimleri ve ilgili personel eksikliği nedeniyle ÇUMS’un iş organizasyonu görevi (3.1.B.) kapsamında tanımlanan iş ve işlemlerden bazılarıyla ilişkilendirilebilecek faaliyetlerine ilişkin bulgular mevcuttur. Örneğin kaynak metin ve yardımcı malzemelere ilişkin işlem (B.5) kapsamındaki “yazılı/sözlü çeviri hizmetine destek olacak alan sözlükleri gibi kaynakların temini” başarımlı ölçütü (B.5.1) açısından bakıldığında, hizmet içi eğitim kapsamında sunulan sağlık sistemine ilişkin genel tanımlar ile tıbbi terminoloji kitapçığı (Toker, 2019, s. 5), personelin söz konusu hizmetlerine destek olan bir kaynak olarak değerlendirilebilir (Polat Ulaş, 2021). Ayrıca sağlık kuruluşlarındaki hasta sayısı fazlalığı ve iş yükü ağırlığı gibi nedenlerle, hekimlere zaman kazandırmak amacıyla hekim görüşmelerinden hemen önce hastaların sağlık durumları ve şikâyetleri hakkında bilgi toplayarak bu bilgiyi görüşme başlangıcında doğrudan hekimlere bildirme⁴ faaliyeti (Polat Ulaş, 2021, s. 329), iş programı yapma işlemi (B.6) açısından tanımlanan “zaman ve aşamalarını planlama” (B.6.2) kapsamında bir faaliyete işaret eder.

2.5.2. Sağlık Turizmi Kapsamındaki Uluslararası Hasta Rehberlerinin İş Organizasyonundaki Yeri

Sağlık turizmi kapsamındaki uluslararası hasta rehberleri Sağlık Bakanlığına bağlı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesindeki Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı yapılanması kapsamında çoğunlukla özel sağlık tesislerinde görev alırlar. Ayrıca 2019 yılında bakanlığa bağlı olarak kurulan Uluslararası Sağlık Hizmetleri Anonim Şirketi (USHAŞ) ilgili hizmetlerde eşgüdüm sağlamaktadır. 2013 yılında yayımlanmış genelgede Uluslararası Hasta Rehberi olarak tanımlanan ilgili personel, organizasyon şemasındaki yeri gereği görevini sağlık kuruluşu yöneticisi ve başhekimliğine bağlı Uluslararası Hasta Biriminde birim sorumlusu ile birlikte yerine getirir (Genelge, 2013, Ek-1). 2017 yılında yayımlanmış yönetmelikte ise yabancı dil bilen personel olarak tanımlanan uluslararası hasta rehberlerinin sağlık tesisindeki uluslararası sağlık turizmi biriminde, birim sorumlusu olan hekim ile birlikte görev alması düzenlenmiştir (Yönetmelik, 2017, Madde 6).

Sağlık turizmi kapsamındaki uluslararası hasta rehberlerine yönelik mevzuatta yer alan görev tanımının yanı sıra konuyla ilgili çalışmalar, ilgili personelin ÇUMS’un iş organizasyonu görevi (3.1.B.) kapsamında tanımlanmış iş programı yapma işlemi (B.6) ile ilişkilendirilebilecek birtakım

⁴ Genel olarak kapsamlı çeviri eğitimi almamış olan ilgili personelin (Toker, 2019) hekim-hasta görüşmesi öncesinde hastalardan aldıkları bilgileri hekimlere ne ölçüde doğru ve güvenilir bir şekilde aktarabildikleri başka bir çalışmanın konusu olmaya adaydır.

faaliyetlerine işaret eder. Örneğin ilgili mevzuatın görev tanımında yer alan (Genelge, 2013, Ek-1) ve konuya ilişkin çalışmalarda ilgili personel tarafından vurgulanan (Güzel, 2022; Öztürk, 2015) “İhtiyaç doğrultusunda yabancı hastaya, havaalanından ve/veya konakladıkları otel vb. yerlerden transferleri esnasında refakat etmek” görevi, sunulan çeviri hizmetleri ile ilgili “planlamalar kapsamında konaklama, ulaşım ve benzeri organizasyonların yapılması” ölçütü (B.6.3) ile ilişkilendirilebilir. Bu bakımdan uluslararası hasta rehberlerinin çalıştıkları uluslararası birim bünyesinde çeviriye işlevsel yaklaşımların çevirmenler için öne sürdüğü aktif ekip üyesi (Schäffner, 2011) kimliğiyle çevirinin yanı sıra planlama, koordinasyon ve organizasyon kapsamında bir dizi göreve ilişkin sorumluluk üstlendikleri ifade edilebilir (ayrıca bkz. ÇUMS “Meslek Tanımı”, s. 8).

ÇUMS’un iş organizasyonu görevi (3.1.B.) kapsamında tanımlanan arşivleme ve bilgi güvenliğine ilişkin işlem (B.7) kapsamındaki ölçütün (B.7.4) uluslararası hasta rehberleri için de ilgili mevzuat hükümleri gereğince geçerli olduğu söylenebilir. 2017 yılında yayımlanan yönetmeliğin ilgili kuruluşlara yönelik yetkinlik kriterleri arasında bulunan “yabancı hastalara ait her türlü bilgi konusunda Kişisel Verilerin Korunması Kanununa uygun davranmak” ilkesinin (2017, Yönetmelik, Ek-2 Madde 6/i) bu kuruluşlardaki ilgili ekibin üyesi olarak uluslararası hasta rehberleri için de bağlayıcı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

2.6. Sözlü ve Yazılı Çeviri Süreci

ÇUMS’un “Meslek Profili” bölümünde doğrudan çeviri eylemine yönelik tanımlanan görevler üç başlık altında toplanmıştır: “Çeviri öncesi hazırlık yapmak” (3.1.C), “Sözlü çeviri yapmak” (3.1.D), “Yazılı çeviri yapmak” (3.1.E). Her ne kadar sağlık çevirmenliği bir sözlü çeviri türü olsa da hem SIHHAT Projesi kapsamındaki tercümanların hem de sağlık turizmi kapsamındaki uluslararası hasta rehberlerinin iş tanımlarına bakıldığında zaman zaman çoğunlukla evrak ve belge çevirileri olmak üzere yazılı çeviri işlerini de yerine getirdikleri anlaşıyor (Genelge, 2013, Ek-1; HSGM, 2020, 2022 Ekim). Bu nedenle bu çalışmada söz konusu personelin görevleri açısından “Yazılı çeviri yapmak” (3.1.E) ile “Ardıl çeviri” (D.1) ve “Simultane çeviri”⁵ (D.2) işlemlerini kapsayan “Sözlü çeviri yapmak” (3.1.D) görevleri ve bunların işlem ve başarımlar ölçütleri birlikte değerlendirilecektir. Ayrıca sağlık kuruluşlarındaki dinamik ve karmaşık çalışma ortamı nedeniyle sağlık çevirmenliğinde salt çeviri eylemi gerçekleşmemekte, tercümanlar ve uluslararası hasta rehberleri çeviri öncesinde, sırasında ve sonrasında, başka bir deyişle sürecin her aşamasında iç içe geçmiş çevirmenlik, rehberlik, refakat ve eşlik, danışmanlık gibi farklı görevleri aynı anda yürütmektedirler. Bu nedenle “Çeviri öncesi hazırlık yapmak” (3.1.C) görevinin başarımlar ölçütleri çeviri sürecinin bir parçası olarak bu başlık altında değerlendirilecektir.

2.6.1. SIHHAT Projesi Kapsamındaki Tercümanların Çeviri Süreci

SIHHAT Projesi kapsamında tercümanlar sağlık birimlerindeki hastalara verilen onam formlarının tercümesi ile belgelerin imza ve onay prosedürlerinin tamamlanması işlemlerini yerine getirmekten sorumludurlar (HSGM, 2020, 2022 Ekim). Ayrıca tercümanların görev tanımları arasında hastalara veya sağlık merkezi çalışanlarına Arapça dilinde yazılı çeviri yapmak da bulunur

⁵ Simultane çeviri her ne kadar uluslararası hasta rehberlerinin görev tanımı kapsamında belirtilse de (Kariyer.net, 2023) burada kast edilen konferans veya toplantı ortamında, kabinde gerekli ekipmanla gerçekleştirilen simultane çeviri değildir. Belirtilen görev, yabancı hasta ile hekim arasında hasta ziyaretleri veya muayenesi esnasında gereken durumlarda eş zamanlı çevirinin sağlanması için yapılan fısıltı çevirisidir.

(HSGM, 2022 Ekim). Bu noktada tercümanların sözlü çeviri görevlerinin yanı sıra yazılı çeviri görevlerinin de bulunduğu anlaşılr. 2020 yılında tercüman istihdamı için yayımlanmış ilanda aranan nitelikler arasında sayılan “İyi derecede ardıl çeviri yapabilmek” maddesi (HSGM, 2020), ÇUMS’ta yer alan “Sözlü çeviri” (3.1.D) kapsamındaki “Ardıl çeviri” (D.1) işlem basamağı ile ilişkilendirilebilir. Ancak burada ardıl çevirinin kapsamı ve yetkinlik ölçütüne ilişkin herhangi bir bilgi verilmemiştir. İstihdamda mütercim ve tercümanlık bölümlerinden mezuniyet şartı aranmamasının, ÇUMS’ta “Sözlü çeviri yapmak” (3.1.D) görevine yönelik “Mesleki Bilgi ve Uygulama Becerileri” arasında bulunan ve ancak kapsamlı çeviri eğitimleriyle kazanılabilecek “Ardıl çeviri teknikleri” konusunda bilgi ve beceri bakımından bir uyumsuzluk yarattığı söylenebilir. ÇUMS’ta ardıl çeviriye ilişkin “ortam ve koşulların ardıl çeviriye uygunluğunu kontrol etme” (D.1.2) ve “konuşmacıyı not alarak dinleme” (D.1.3) gibi başarımların sağlanmasının, ilgili personelin çalıştığı ortamda ardıl çevirinin gerçekleştiği hekim-hasta görüşmelerinde düzenli konuşma sırasıyla ilerleyen iletişim akışının çoğunlukla mevcut olmaması nedeniyle zor olabileceği ileri sürülebilir.⁶ 2022 yılında tercüman istihdamı için yayımlanmış ilanda ise Arapça-Türkçe mütercim ve tercümanlık bölümlerinden mezuniyet şartı getirilmesi, proje kapsamında istihdam edilen personelin sahip olması gereken mesleki bilgi ve beceriye ilişkin farkındalığın arttığına işaret olarak yorumlanabilir. Bu bakımdan ÇUMS (Seviye 6) ölçütleri açısından daha uyumlu bir tablonun geliştiği de söylenebilir.

Seviye 3 düzeyinde istihdam edilen hasta yönlendirme personelinin çalıştıkları ortamın gereksinimleri doğrultusunda ve ilgili personelin bulunmaması nedeniyle hekim ve hastalar arasında yerine getirdikleri koordinasyon ve çeviri faaliyetleri (Polat Ulaş, 2021; Şener Erkırtay vd., 2024) arasında ÇUMS’ta ilgili kapsamda tanımlanan görev, iş ve işlemlerden bazılarıyla ilişkilendirilebilecek bulgulara rastlanmıştır. Örneğin “Çeviri stratejisini belirlemek” (C.3) işlemine yönelik “çalışma dilleri kapsamında genel kültür bilgisini de kullanarak hedef kitleye uygun dili seçme” (C.3.2) ölçütüyle ilişkilendirilebilecek bir bulgu, özellikle hastalara kötü haber iletme konusunda hastaların kültürel arka planını göz önünde bulundurarak zamanla birtakım stratejiler geliştirilmesidir (Polat Ulaş, 2021). Bu stratejiler arasında tıbbi dil kullanmadan kötü haberi dolaylı olarak ifade etme ve dini ifadelerle başvurarak kötü haberi iletme bulunur (Polat Ulaş, 2021, s. 349). Bu anlamda hedef kitlenin kültürel arka planını göz önünde bulundurarak strateji uygulanması kültürel arabuluculuk rolü kapsamında değerlendirilebilir ve işlevsel yaklaşımlara göre çeviri durumlarına göre karar alması beklenen iletişim sorumlularının (Ammann, 2008, s. 58-59) eylemine işaret etmesi bakımından anlamlıdır. Bunun yanı sıra ifade edilen bir diğer çözüm, tıbbi terminoloji karşılıklarını bulmaya ilişkindir. Bu açıdan, daha önce karşılaşılmayan veya karşılığını bulmada zorlanılan terimlere yönelik internet araştırması, meslektaşlara sorma veya hizmet içi eğitimlerde sunulan tıbbi terminoloji kaynağına başvurma çözümleri sıralanmıştır (Polat Ulaş, 2021, s. 378). Bu

⁶ Bireylerin dil yeterlilikleri ile mesleğe ilişkin bilgi ve becerilerini, bireysel yetkinlikleri, motivasyonları ve çabalarıyla geliştirebilecekleri gerçeği göz ardı edilemez. Ayrıca mesleğe ilişkin bilgi ve becerilerin tam anlamıyla edinilmesinde doğrudan çeviri alanında eğitim almak tek koşul olarak görülemez. Ancak mesleki bilgi, beceri ve yetkinlikler ile işlevsel yaklaşımların tanımladığı uzman olarak çevirmen rolünün sorumlulukları ve bilincini edinmede ilgili bölümlerde verilen çeviri eğitiminin yeri ve önemi de yadsınmaz. Bu bakımdan ilgili personelin söz konusu bilgi, beceri ve yetkinliklerinin tespiti için saha araştırmasına ihtiyaç vardır.

noktada çoğunluğu mesleki eğitim almamış olan hasta yönlendirme personelinin çalışma ortamında karşılaşılan sorunlara yönelik olarak deneyim kazandıkça kendi çözümlerini geliştirdiği anlaşılmaktadır (Polat Ulaş, 2021, 2022; Toker, 2019). Bu personelin büyük kısmının ÇUMS'ta "Mesleki Bilgi ve Uygulama Becerileri" arasında gösterilen "Sözlü çevirinin etik kuralları" ile ilgili olarak çeşitli durumlarda zorluklar yaşadığı da anlaşılmıştır. Bu bakımdan bazı görevliler tarafından ifade edilen ancak pek çok etik kılavuzunda sakıncalı bulunan (HIN, 2007; NCIHC, 2004) hastalara önerilerde bulunma, tedavi süreçlerine ilişkin açıklamalar yapma, hekimlerin verdikleri bilgilerde eksiltmeler yapma gibi eylemler (Polat Ulaş, 2021, s. 334-345), ancak ilgili alan bilgisine bir ölçüde sahip, kapsamlı çeviri eğitimi yoluyla ilgili edinci kazanmış, eğitim ve deneyime istinaden bilinçli kararlar alma becerisi geliştirmiş bireylerce yerine getirildiğinde iletişim ve hizmet sunumunda olası aksamalar en aza indirilebilir.

2.6.2. Sağlık Turizmi Kapsamındaki Uluslararası Hasta Rehberlerinin Çeviri Süreci

Uluslararası hasta rehberlerine yönelik mevzuat hükümleri, istihdam ilanları ve akademik saha çalışmaları, ilgili personelin ÇUMS'ta tanımlanan "Çeviri öncesi hazırlık yapmak" (3.1.C), "Sözlü çeviri yapmak" (3.1.D) ve "Yazılı çeviri yapmak" (3.1.E) görevlerine ilişkin işlem basamakları ile ilişkilendirilebilecek birtakım faaliyetlerine işaret eder. Konuya ilişkin çalışmalarda uluslararası hasta rehberlerinin "Çeviri öncesi hazırlık" (3.1.C) görevinin "Çeviri için araştırma yapmak" (C.2) işlem basamağındaki "konu, alan ve arka plan bilgilerini çeviri amacına göre inceleme" (C.2.5) ölçütüyle ilişkilendirilebilecek uygulamaları göze çarpar. "İnternet taramasıyla görüşmelere hazırlanma" (Duman, 2018, s. 71) ve "hastaları tedavi öncesi bilgilendirme" (Güzel, 2022, s. 101) bu kapsamda değerlendirilebilecek uygulamalardır. "Kültürel farklılıklar konusunda edinilen tecrübelerle dayanarak, Arap hastalar için tedavi ve çeviri sürecini hastaların din konusundaki hassasiyetleri göz önünde bulundurularak ayarlama" (Güzel, 2022, s. 100) uygulaması, "konuşmacıların kültürel, sosyal, politik ve benzeri özelliklerini araştırma" (C.2.6) ölçütüyle ilişkilendirilebilir.

ÇUMS'ta yer alan "Ardıl çeviri" (D.1) işlemi, uluslararası hasta rehberlerine yönelik birtakım iş ilanlarında kapsamı ve içeriği açıkça tanımlanmamakla birlikte yerine getirilmesi beklenen görevler arasında yer alır (Kariyer.net, 2023). Buna yönelik "çevirinin doğruluğunu sağlama" (D.1.5) ölçütüyle ilişkilendirilebilecek faaliyetler arasında, "çeviri sırasında hekimlerden yavaş konuşmalarını veya konuşmalarını kısa parçalara bölmelerini talep etme" (Şener Erkırtay, 2021, s. 112-3, 118); "söylenen her şeyi çevirme", "çeviriyi birinci tekil şahıs kullanarak gerçekleştirme" ve "anlamı netleştirme" (Duman, 2018, s. 132) sayılabilir. "Çeviride kullanılan dil, dil düzeyi ve terimcenin ilgili alana uygunluğunu sağlama" (D.1.7) ile ilişkilendirilebilecek stratejiler arasında "çeviri konusuna ilişkin belirli terimleri önceden öğrenme veya hekimlerden bunlara ilişkin açıklama isteme", "terimleri günlük dilde, basitleştirerek, açmılayarak veya beden dili kullanarak aktarma" (Şener, 2017, s. 82-88); "terimler veya alan bilgisine yönelik sorunları çözmek amacıyla hastalarla görüşme" (Duman, 2018, s. 70), "hastaların olumsuz durumlardan etkilenmemeleri amacıyla hekimlerin ifadelerini yumuşatarak aktarma" (Duman, 2018, s. 99-101) sayılabilir.

Uluslararası hasta rehberleri ağırlıklı olarak sözlü çeviri görevleri yürüttüler de ÇUMS'ta yer alan "Yazılı çeviri" (3.1.E) görevini de yerine getirdiklerine ilişkin bulgular mevcuttur (Genelge,

2013, Ek-1; Kariyer.net, 2023). Öte yandan ilgili personelin bir kısmı yazılı çeviriyi asli iş olarak görmemekte ve sözlü çeviri ve diğer hastane süreçlerinin yarattığı iş yoğunluğundan dolayı buna ilişkin görevlerden yakınmaktadırlar (Güzel, 2022, s. 99; Şener Erkırtay, 2021, s. 103).

Sağlık turizmi kapsamındaki uluslararası hasta rehberlerinin pek çoğu yürüttükleri çeviri görevlerine yönelik kapsamlı mesleki eğitim almamıştır (Duman, 2018; Güzel, 2022; Şener Erkırtay, 2021). Bu bakımdan personelin ÇUMS'ta anılan görevlere ilişkin "Mesleki Bilgi ve Uygulama Becerileri" arasında gösterilen "Sözlü çevirinin etik kuralları" ile ilgili olarak çeşitli durumlarda kendilerinden beklenenin dışında davranışlar sergileyebildiğine ilişkin bulgular mevcuttur. Bazı görevlilerin hekim gibi davranarak tıbbi bilgiye eklemeler veya bilgiden eksiltmeler yapması (Şener, 2017, s. 82) bu türden davranışlara örnek olarak gösterilebilir. Çoğunluğu mesleki eğitim almamış görevlilerin terim aktarımı ve dil düzeyinin ayarlanması gibi çeşitli çeviri durumları için kendi yöntem ve stratejilerini geliştirdikleri anlaşılmıştır (Duman, 2018). Bu anlamda görevlilerden bir kısmının ÇUMS'ta sözlü çeviriye ilişkin "Mesleki Bilgi ve Uygulama Becerileri" arasındaki "Çeviri sorunlarına olası çözümler üretebilme" becerisini zaman içinde bir ölçüde kazandığı söylenebilir. Ancak ilgili personelin söz konusu çeviri durumlarında daha bilinçli kararlar alarak iletişim süreçlerini etkili bir şekilde yürütmeleri ve sunulan hizmetlerin kalitesine katkıda bulunmaları için kapsamlı mesleki eğitimlere ve bilgilendirmeye, çeviriden sorumlu personelin görevlerini ve konumlarını, çalışma ortamlarının koşullarını göz önünde bulundurarak açıklayan kapsamlı kılavuzlara ihtiyaç olduğu şüphesizdir. Çalışmaları süren Toplum Çevirmeni yeterlilikleri bu bakımdan önemli bir adım teşkil edecek olup, alanın standartlaşmasına katkıda bulunacaktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Türkiye'de yaygın olarak yürütülen ve mevzuatla düzenlenen sağlık çevirmenliği uygulamaları Çevirmen Ulusal Meslek Standardı (ÇUMS) (Seviye 6, 2013, 2020) ölçütleri açısından ele alınmıştır. Söz konusu uygulamalar, Suriyeli mültecilere yönelik 2016 yılında yürürlüğe giren SIHHAT Projesi kapsamında kamu sağlık kuruluşlarındaki uygulamalar ile son yıllarda hacmi artan sağlık turizmi hizmetleri kapsamında çoğunlukla özel sağlık kuruluşlarındaki çeviri ve iletişim faaliyetleridir. Çalışmanın ana veri kaynağı, anılan çeviri faaliyetleri ve ilgili hizmetleri sunanlara yönelik mevzuat hükümleri ile istihdam ilanlarını kapsayan kurumsal belgeler olup, çalışmada doküman incelemesi yöntemi benimsenmiştir (Bowen, 2009; Bryman, 2012). Veri seti, ÇUMS'un konumlandırıldığı eğitim seviyesi olan Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) Seviye 6 tanımlayıcıları kapsamında mesleki bilgi, beceri ve yetkinlikler ile ÇUMS'ta yer alan mesleğe ilişkin tanımlar ve açıklamalar, çalışma ortamı ve koşulları, başarımlar ölçütleri ve ilgili görevlerin tanımlandığı alt başlıklar olan iş organizasyonu ve sözlü ve yazılı çeviri süreci açılarından nitel içerik analizine (Bryman, 2012, s. 557) tabi tutularak yinelenen örüntüler ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca konuya ilişkin saha araştırmalarını içeren akademik çalışmaların bulgularından da yararlanılmıştır (Çurum Duman ve Ataseven, 2018; Duman, 2018; Güzel, 2022; Öztürk, 2015; Polat Ulaş, 2021, 2022; Şan ve Kahraman Duru, 2020; Şener Erkırtay, 2021; Şener Erkırtay vd., 2024; Toker, 2019).

Meslek standartları açısından söz konusu inceleme sonucunda, her iki kapsamdaki sağlık çevirmenliği faaliyetlerinde kurumsallaşma eğilimi görülse de, bu eğilimin SIHHAT Projesi

kapsamında daha belirgin olduğu gözlenmiştir. Proje kapsamında genel olarak iletişim, eşlik ve rehberlikten sorumlu olarak istihdam edilen hasta yönlendirme personelinden (bkz. Hasta Yönlendirme Personeli (Seviye 3) Ulusal Meslek Standardı (2019)) farklı olarak, 2020 yılı itibariyle daha fazla yetki ve sorumlulukla, yazılı ve sözlü çeviri, hastalara verilen onam formlarının tercümesi, belgelerin imza ve onay prosedürlerinin tamamlanması görev ve işlemlerini yerine getirmek üzere tercümanlar istihdam edilmiştir (HSGM, 2020, 2022 Ekim). Tercümanlara yönelik 2020 yılındaki ilk ilanda herhangi bir alandan lisans seviyesinde eğitim koşulu olarak belirtilirken, 2022 yılındaki ilanda Arapça Mütercim ve Tercümanlık Bölümlerinden mezuniyet koşulu getirilmiştir. Bu anlamda ÇUMS'un konumlandırıldığı Seviye 6'nın öngördüğü mesleki bilgi, beceri ve yetkinlikler ile daha uyumlu bir tablo ortaya çıktığı söylenebilir. Bu bakımdan SIHHAT Projesi kapsamında ilgili personelin görevlerine ve gereken yetkinlik ve becerilere yönelik farkındalığın geliştiği ileri sürülebilir. Öte yandan, sağlık turizmi kapsamındaki uluslararası hasta rehberlerinden beklenen eğitim seviyesi ise Seviye 6'dan uzaklaşmıştır. 2013 Yönergesinde üniversitelerin dil bölümlerinden birinden alınmış lisans seviyesinde eğitim koşulu düzenlenmişken, 2017 Yönetmeliğinde mütercim ve tercümanlık bölümlerinden mezuniyet koşulu, B2 düzeyine karşılık gelen dil belgesine sahip olma koşulu ile eş değer tutulmuş ve bunlardan birisini sağlamak yeterli bulunmuştur.

ÇUMS'ta çevirmenlerin çalışma koşullarına ilişkin olarak vurgulanan, çeviri süreçlerinin yönetimindeki iş yükü ve olası güçlüklerin çözümlerinin gerektirdiği esnek çalışma saatlerinin (s. 8) özellikle sağlık turizmi kapsamındaki uluslararası hasta rehberleri için geçerli olduğu söylenebilir. Bu personel, çeşitli mevzuat hükümleri, istihdam ilanları ve ilgili çalışmalarda belirtildiği üzere hastalara havaalanı transferleri sırasında eşlik etmek gibi ek görevler nedeniyle çoğunlukla fazla çalışma sürelerine tabi tutulmaktadırlar (Duman, 2018; Genelge, 2013, Ek-1; Kariyer.net, 2022, 2023; Öztürk, 2015). Ayrıca hizmet içi eğitimlerin ve kurumsal destek fırsatlarının yetersizliği, ilgili saha araştırmalarında her iki kapsamdaki personel tarafından bildirilen olumsuz koşullar arasındadır (Polat Ulaş, 2021; 2022; Şan ve Kahraman Duru, 2020). İş organizasyonu açısından özellikle sağlık turizmi kapsamında ilgili birimlerin ekip üyesi olarak tanımlanan uluslararası hasta rehberleri için planlama, koordinasyon ve organizasyona yönelik görevler dikkat çekmektedir (Genelge, 2013, Ek-1). Bu bakımdan ÇUMS'un açıklamalar bölümündeki sağlık çevirmenliğinin de dâhil olduğu toplum çevirmenliği görev tanımının, çalışma ortamlarının karmaşık ve dinamik doğası, hizmet verilen hasta sayısı yüksekliğinin yarattığı ağır iş yükü, hizmet sunulan hedef kitlelerin acil ve hayati ihtiyaçları gibi nedenlerle çevirinin yanı sıra, kültürlerarası arabuluculuk rolü kapsamında yerine getirilen çok çeşitli ve birbirleriyle iç içe geçmiş görevler (Duman, 2018; Öztürk, 2015) göz önünde bulundurularak genişletilmesinin, mesleğin içeriğini daha açık bir şekilde yansıtılabileceği değerlendirilmektedir. ÇUMS "Meslek Profili" bileşenlerinden "Sözlü çeviri" (3.1.D) görevi kapsamındaki mesleki bilgi ve uygulama becerileri arasındaki "Sözlü çevirinin etik kuralları" maddesine yönelik olarak sağlık çevirmenlerinin çalışma ortamlarının olası koşulları değerlendirilerek tanımlamalar yapılması, görgül çalışmaların bulgularının da gösterdiği üzere mesleki eğitim, bilgi ve kılavuzlardan yoksun olan ve birçok durumda etik ikilemlere yol açan zorluklarla mücadele eden sağlık çevirmenleri için (Güzel, 2022; Duman, 2018; Polat Ulaş, 2021,

2022; Şener, 2017, Şener Erkırtay, 2021) yol gösterici olacaktır. Bu bakımdan hazırlanmakta olan Toplum Çevirmeni (Seviye 6) yeterlilikleri oldukça önemli bir belge olarak standartlaşmaya ve kurumsallaşmaya büyük katkı sağlayacaktır.

SIHHAT Projesi kapsamında Seviye 3 düzeyinde istihdam edilen hasta yönlendirme personeline ilişkin ilk istihdam ilanında, sağlanması gereken eğitim seviyesine yönelik herhangi bir madde belirtilmemiş, yalnızca iki dilde (Arapça ve Türkçe) iletişim becerileri istihdam koşulları arasında sayılmıştır. İlgili çalışmalar da özellikle ilk istihdam edilen hasta yönlendirme personeli arasında lisans seviyesinin altında eğitim seviyesine sahip olanların çoğunlukta olduğunu göstermiştir (Polat Ulaş, 2021; Toker, 2019). Bu personelin görev tanımı; iletişim kurma, rehberlik sağlama ve yönlendirme yapma gibi sorumluluklar doğrultusunda, Seviye 3 düzeyindeki (lise eşdeğeri) Hasta Yönlendirme Personeli Ulusal Meslek Standardı (2019) ile örtüşmektedir. Ancak, görev yaptıkları alanların koşulları ve uygun seviyede personel eksikliği gibi nedenlerle, görev tanımlarının ötesine geçerek yerine getirdikleri çeviri ve ilgili görevler (Polat Ulaş, 2021; Şener Erkırtay vd., 2024) Seviye 6 düzeyinde (lisans eşdeğeri) konumlanan ÇUMS'ta tanımlanan bilgi, beceri ve yetkinlikleri gerektirmektedir. Bu bakımdan, mevcut görev tanımı ile fiilen yerine getirilen iş ve işlemler arasında mesleki seviye açısından bir uyumsuzluk ortaya çıktığı ileri sürülebilir. Öte yandan hasta yönlendirme personelinin yanı sıra, yukarıda anılan görevleri yerine getirmek üzere tercümanların istihdam edilmesi ilgili kurumlarda konuya ilişkin farkındalığın zamanla geliştiğine işaret eder. Ancak 2020 yılındaki ilanda yalnızca 38 tercüman kadrosu ihdas edilmiş olup, 2022 yılındaki ilan, tercüman kadrosu için yeterli başvuru alınamadığından sonradan tekrar edilmiştir (HSGM, 2020, 2022 Ekim). Buna karşın projenin başından itibaren 1128 hasta yönlendirme personeli istihdam edilmiştir (SIHHAT, t.y.). Bu durum, hasta yönlendirme personelinin zaman zaman görev çerçevesinin dışındaki sorumlulukları üstlenmeye devam etmek durumunda kalabildiğini düşündürmektedir. Bu personele ilişkin 2022 yılında yayımlanan istihdam ilanında ön lisans ve lisans seviyesinde eğitim ile belgelendirmek kaydıyla her iki dile ilişkin belirli bir dil seviyesi istihdam yeterlilikleri olarak sayılmıştır. Her ne kadar ilgili kurumlarda personelin fiilen yürüttüğü görevler ve eğitim seviyesi konusunda bir farkındalık gelişmiş olsa da, görev tanımları ile sahadaki uygulamalar arasındaki uyumsuzlukların tam olarak giderilmiş olduğu söylenemez. Sağlık turizmi kapsamında görevlendirilen uluslararası hasta rehberleri açısından da benzer uyumsuzluk ve belirsizlik mevcuttur. İlgili personelin iş tanımı SIHHAT Projesi kapsamındaki hasta yönlendirme personeli ile tercümanlara tanımlı görevlerin birleşimi şeklinde olup, yazılı ve sözlü çeviri, yönlendirme, refakat gibi görevleri kapsamaktadır. Öte yandan 2017 yılında çıkarılan yönetmelikte ilgili personelden beklenen eğitim seviyesinin düşürülerek çeviri bölümlerinden mezuniyetin dil yeterliliğini kanıtlayan belgeye indirgenmesinin, ilgili personelin özellikle çeviriye ilişkin yerine getirdiği görevler açısından ÇUMS'un konumlandırıldığı Seviye 6 düzeyindeki mesleki seviye ile uyumsuzluk yaratabileceği ifade edilebilir. Bu çerçevede, görev yapılan ortamların koşulları ve hizmet verilen hasta profilinin özellikleri dikkate alınarak, eşlik ve refakat gibi hizmetler ile çeviri ve tercüme faaliyetlerinin birbirinden ayrıştırılması; bu doğrultuda, ilgili kurumlar tarafından her bir alana yönelik ayrı kadroların ihdas edilmesi, personele uygun görev tanımlarının yapılması ve bu sürecin etkin biçimde denetlenmesi yerinde olacaktır. Bununla birlikte, ilgili personel gruplarının

mevcut eğitim düzeyleri ile dinamik çalışma ortamlarında üstlendikleri görevler arasındaki uyumu ortaya koyabilmek için kapsamlı saha çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu gereklilik, ilerleyen süreçte yürütülecek araştırmalara yön verecek önemli bir odak noktası olarak değerlendirilebilir.

Genel olarak, Türkiye’de sağlık çevirmenliği faaliyetleri ve mevzuatı incelendiğinde, kurumsallaşma ve standartlaşma yolunda adımlar atıldığı söylenebilir. Yukarıda sözü edilen eksiklik ve belirsizliklerin giderilmesi, Meslek Standardında tanımlanan görevler ve başarımlar ölçütlerinin mesleki bilgi, beceri ve yetkinliklerle bilinçli kararlar alan, işlevsel yaklaşımların önerdiği kültürlerarası iletişim uzmanı rolünü benimseyen bireyler tarafından sistemli bir şekilde yerine getirilmesi için kurumsallaşma ve standartlaşma yolunda daha da ilerlenmelidir. Bu ilerleme, alana ilişkin yaygın ve kapsamlı eğitimler, ilgili meslek örgütleri, eğitim kurumları ve kurumsal ölçekteki paydaşlar ile iş birliğini zorunlu kılar. Sağlık çevirmenliğine ilişkin eğitimler, bu alanda görev alacak bireylerin ilgili görevler için hazırlanışunu artıracak gibi çeviri süreçlerinin ve dolayısıyla sağlık hizmetlerinin kalitesine de büyük katkıda bulunacaktır. Bu bakımdan Çeviri Derneği’nin 2018 yılında Türk Kızılayı ile ve 2022 yılında Sağlık Bakanlığı ile gerçekleştirdiği iş birlikleri ve bu doğrultuda sunduğu hizmet içi eğitimler önemlidir (Şan, 2023). Bu tür hizmet içi eğitimlerin yaygınlaştırılmasının yanı sıra akademik çeviri eğitimi programlarının ilgili alana yönelik geliştirilmesi (bkz. Duman, 2018; Turan, 2016) mesleki gelişimde büyük bir rol oynayacaktır. Diğer bir önemli nokta, ilgili meslek örgütleri ve çeviri bölümleri tarafından kamu kurumları nezdinde ÇUMS’a ilişkin tanıtım faaliyetleri düzenlenerek mesleğe yönelik farkındalığın artırılmasıdır. Ayrıca çevirmenlerin sınava tabi tutularak sertifikalandırılmaları için Toplum Çevirmeni (Seviye 6) yeterlilik belgesinin yayımlanıp yürürlüğe konulması ve belgenin sağlık hizmetlerine ilişkin mevzuata entegrasyonu da sağlık çevirmenliği hizmetlerinin geliştirilmesi açısından oldukça önemlidir.

KAYNAKÇA

- Altheide, David L. (1996). *Qualitative Media Analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Ammann, Margret (2008). Akademik Çeviri Eğitimine Giriş. E. Deniz Ekeman (Çev.). İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Angelelli, Claudia V. (2004). *Revisiting the Interpreter’s Role: A study of conference, court, and medical interpreters in Canada, Mexico, and the United States*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Atkinson, Paul ve Amanda Coffey (1997). “Analysing Documentary Realities”, *Qualitative Research: Theory, Method and Practice*, David Silverman (Ed.). London: Sage, s. 45–62.
- Bancroft, Marjory (2015). “Community Interpreting: A profession rooted in social justice”, *Routledge Handbook of Interpreting*, Holly Mikkelsen ve Renée Jourdenais (Ed.), London/New York: Routledge, s. 217-235.
- Boğatekin, Muhammed (15 Nisan 2024). *Sağlık Turizminde Tercümanların Karşılaştığı Zorluklar*. Uluslararası Sağlık Turizmi Enstitüsü. <https://www.uste.org.tr/saglik-turizminde-tercumanlarin-karsilastigi-zorluklar/> (Erişim 6.07.2024).
- Bowen, Glenn A (2009). “Document Analysis as a Qualitative Research Method”, *Qualitative Research Journal*, 9, s. 27-40. <http://dx.doi.org/10.3316/QRJ0902027>

- Bryman, Alan (2012). *Social Research Methods* (4. baskı). Oxford University Press.
- Çeviri Derneği (t.y.). *Kamuoyunu ve Paydaşları Bilgilendirme*. <https://ceviridernegi.org/kamuoyunu-ve-paydaslari-bilgilendirme/> (Erişim 6.07.2024).
- Çevirmen Ulusal Meslek Standardı (ÇUMS) (Seviye 6) (2020). *Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK)*. https://www.myk.gov.tr/images/articles/editor/2013/300113/cevirmen_seviye_6_ums.pdf (Erişim 6.07.2024).
- Çurum Duman, Duygu ve Füsün Ataseven (2018). "Türkiye'de sağlık çevirmenliği: Mevzuattan sahaya", *Türkiye'de Sözlü Çeviri: Eğitim, Uygulama ve Araştırmalar*, Ebru Diriker (Ed.). İstanbul: Scala Yayıncılık, s. 193-213.
- Demir, Ceyda (28 Ocak 2022). *Çeviribilim Meslek Standartlarını Belirliyor*. İÜ Kurumsal İletişim Koordinatörlüğü. <https://www.istanbul.edu.tr/tr/haber/ceviribilim-meslek-standartlarini-belirliyor-680035006300390061004E007200510063003500620039007900700046006200610041004F003200370077003200> (Erişim 6.07.2024).
- Duman, Duygu (2018). *Toplum Çevirmenliğine Yorumbilgisel Bir Yaklaşım: Sağlık Çevirmeni ve Öznellik*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Ege Üniversitesi Yabancı Dil Test Dönüşüm Tablosu (t.y.). Ege Üniversitesi Yabancı Dil Test Dönüşüm Tablosu. https://international.ege.edu.tr/files/international/icerik/Ek2_yabancidilesdegerliliktablosu.pdf (Erişim 6.07.2024).
- Ertem, Melikşah ve Kanuni Keklik (2019). "Göç Edenlerin Sağlık Gereksinimleri ve Sağlık Hizmetlerine Erişim", *Göç ve Sağlık*, Yıldız Pekşen, Fatih Kara, Murat Topbaş, Melikşah Ertem, Özlem Boztaş (Ed.), Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı, s. 46-53.
- Eryılmaz, Enise ve Neslihan Demez (2020). "Türkiye'deki Mahkeme Çevirmenliğinin Çevirmen Meslek Standardı Açısından Değerlendirilmesi", *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, 31, s. 127-157. <https://doi.org/10.37599/ceviri.1010487>
- Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar (2015). Sağlık Bakanlığı. https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/1376/0/saglik-bakanligi-gecici-koruma-yonergesi-25032015pdf.pdf?_tag1=284EBE67BBC860BBD5B18C4F81083BD757AFFAB8 (Erişim 14.12.2024).
- Geçici Koruma Yönetmeliği (GKY) (2014). *Resmî Gazete* 29153. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15-1.pdf> (Erişim 14.12.2024).
- Genelge (2013). *Sağlık Bakanlığı Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu 2013/11 sayılı Sağlık Turizmi Genelgesi*. <http://mevzuat.saglikaktuel.com/saglik-turizmi-genelgesi-2013-11-30m.html?tab=madde> (Erişim 6.07.2024).
- Güzel, Mehmet (2022). *Türkiye'deki Sağlık Çevirmenlerinin Rol Belirsizliği ve Rol Çatışması: Antalya, Ankara ve İstanbul'da Bulunan Sağlık Çevirmenlerinin Erving Goffman'ın Rol Modeli Eşliğinde İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi.
- Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü (HSGM) (2018). *Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Sağlık Statüsünün ve Türkiye Cumhuriyeti Tarafından Sunulan İlgili Hizmetlerin Geliştirilmesi Projesi* (IPA 2016/378-

- 641) *Hasta Yönlendirme Personeli İstihdamı İlanı*. <https://www.saglik.gov.tr/TR,33114/sihhat-projesi-kapsaminda-hasta-yonlendirme-personelleri-alinacaktir.html> (Erişim 6.07.2024).
- Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü (HSGM) (2020). *Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Sağlık Statüsünün ve Türkiye Cumhuriyeti Tarafından Sunulan İlgili Hizmetlerin Geliştirilmesi (SIHHAT) Projesi (IPA 2016/378-641) Personel İstihdamı İlanı*. <https://www.sihhatproject.org/Duyurular/dis-hekimi-ve-tercuman-alinacaktir.html> (Erişim 6.07.2024).
- Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü (HSGM) (17 Ekim 2022). *Türkiye’de Göçmen Sağlığı Hizmetlerinin Desteklenmesi (SIHHAT-2) Projesi (IPA 2020/417-911) “Hasta Yönlendirme Personeli” ve “Mütercim-Tercüman” İstihdam İlanı*. https://www.sihhatproject.org/Duyurular/Mutercim_tercuman_alinacaktir.html (Erişim 6.07.2024).
- Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü (HSGM) (16 Aralık 2022). *Türkiye’de Göçmen Sağlığı Hizmetlerinin Desteklenmesi (SIHHAT-2) Projesi (IPA 2020/417-911) “Mütercim – Tercüman” İstihdam İlanı*. https://www.sihhatproject.org/Duyurular/Mutercim_tercuman_alinacaktir2.html (Erişim 6.07.2024).
- Hasta Yönlendirme Personeli Ulusal Meslek Standardı (Seviye 3) (2019). *Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK)*. https://portal.myk.gov.tr/index.php?fileName=19UMS0713-3%20Rev%2000%20Hasta%20Y%C3%B6nlendirme%20Personeli&dl=Meslek_Standartlari/4312/SON_TASLAK_PDF_20190329_115720.pdf (Erişim 19.04.2025).
- Healthcare Interpretation Network (HIN) (2007). *The National Standard Guide for Community Interpreting Services*. [http://www.saludycultura.uji.es/archivos/HIN_National_Standard_Guide_for_CI_\(Canada\).pdf](http://www.saludycultura.uji.es/archivos/HIN_National_Standard_Guide_for_CI_(Canada).pdf) (Erişim 14.12.2024).
- Holz-Mänttari, Justa (1984). *Translatorisches Handeln: Theorie und Methode*. Helsinki: Academia Scientiarum Fennica.
- Kariyer.net (4 Nisan 2022). *FİCLİNİCS Tercüman/Çevirmen (Sağlık Turizmi)*. <https://www.kariyer.net/is-ilani/ficlinics-saglik-turizm-hizmetleri-ltd-sti-tercuman-cevirmen-saglik-turizmi-3018333> (Erişim 6.07.2024).
- Kariyer.net (30 Kasım 2023). *Destek Uluslararası Sağlık Turizm Ltd. Şti. İngilizce (English) Tercüman*. <https://www.kariyer.net/firma-profil/destek-uluslararasi-saglik-turizm-ltd-sti-31675-23816> (Erişim 6.07.2024).
- Leanza, Yvan (2005). “Roles of community interpreters in pediatrics as seen by interpreters, physicians and researchers”, *Interpreting*, 7(2), s. 167-192.
- Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) (t.y.). *TYÇ Seviye Tanımlayıcıları Rehberi*. https://www.myk.gov.tr/images/stories/myk_tanitim/8-tyc_seviye_tanimlayicilari_rehberi_yesil.pdf (Erişim 6.07.2024).
- National Council on Interpreting in Health Care (NCIHC) (2004). *A National Code of Ethics for Interpreters in Health Care*. <https://www.ncihc.org/assets/documents/publications/NCIHC%20National%20Code%20of%20Ethics.pdf> (14.12.2024).

- Öztürk, Türkan (2015). *Küresel Hareketlilik Etkisinde Türkiye’de Sağlık Çevirmenliği Uygulamaları: Çevirmen Görüşlerine Dayalı Bir Çalışma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi.
- Polat Ulaş, Aslı (2021). *Public Service Interpreters Bridging Communication Gaps for Syrian Refugees in The Turkish Context*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Polat Ulaş, Aslı (2022). “Emotional Challenges of Interpreters Working with Refugees in Türkiye”, *New Voices in Translation Studies*, 27, s. 64-89.
- Reiss, Katharina ve Hans J. Vermeer (1984/2014). *Grundlegung Einer Allgemeinen Translationstheorie*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Ross, Jonathan Maurice (2018). “Toplum Çevirmenliği Eğitimi: Çeviri Pratiği, Yerel Gerçekler, Uluslararası Uygulamalar ve Araştırmanın Önemi”, *Türkiye’de Sözlü Çeviri: Eğitim, Uygulama ve Araştırmalar*, Ebru Diriker (Ed.), İstanbul: Scala Yayıncılık, s. 283-312.
- Rudvin, Mette (2015). “Interpreting and professional identity”, *Routledge Handbook of Interpreting*, Holly Mikkelsen ve Renée Jourdenais (Ed.), London/New York: Routledge, s. 432-446.
- Sağlık Hizmet Sunucularının Basamaklandırılmasına Dair Yönetmelik (10 Şubat 2022). *Resmî Gazete* 31746. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/02/20220210-1.htm> (Erişim 3.09.2024).
- Schäffner, Christina (2011). “Theory of translatorial action”, *Handbook of Translation Studies*, Cilt 2, Yves Gambier ve Luc van Doorslaer (Ed.), Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins, s. 157-162.
- Seale, Clive (2002). “Cancer Heroics: A Study of News Reports with Particular Reference to Gender”, *Sociology*, 36, s. 107– 126.
- SIHHAT (t.y.). *Proje Faaliyetleri*. <http://www.sihhatproject.org/faaliyetler.html> (Erişim 14.12.2024).
- SIHHAT2 (t.y.). *SIHHAT-2 Proje Faaliyetleri*. http://www.sihhatproject.org/sihhat2_faaliyetler.html (Erişim 14.12.2024).
- Şan, Filiz ve Rana Kahraman Duru (2020). “COVID 19 koşullarında sağlık çevirmenliği hizmetleri ve toplum çevirmenliğinde “Yeni Normal”’i düşünmek”, *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 20, s. 816-843. <https://doi.org/10.29000/rumelide.792521>.
- Şan, Filiz (31 Temmuz 2023). *Türkiye’de Psikoterapi Çevirmenliği Üzerine*. Çeviri Derneği. <https://ceviridernegi.org/turkiyede-psikoterapi-cevirmenligi/> (Erişim 6.07.2024).
- Şener, Olcay (2017). *Healthcare Interpreting in Turkey: Role and Ethics From a Sociological Perspective*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Şener Erkırtay, Olcay (2021). *(Co)-Constructing the Role of Healthcare Interpreters in Turkey: Interactional Dynamics in Triadic Encounters*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Şener Erkırtay, Olcay, Aslı Polat Ulaş ve Şeyda Kıncal (2024). “Perceptions of interpreters working for refugee clients of the psychological effects of their work”, *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, Ö14, s. 1429-1452. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1455538>
- Toker, Sıla Saadet (2019). *Evaluation of Adaptation Training Provided By The Ministry of Health and the World Health Organization: Patient Guides Within the Context of Healthcare Interpreting Training in Turkey*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Turan, Dilek (2016). *Sağlık Hizmetlerinde Sözlü Çeviri*. Ankara: Grafiker Yayınları.

- Turner, Barry A. (1994). "Patterns of Crisis Behaviour: A Qualitative Inquiry", *Analyzing Qualitative Data*, Alan Bryman, Robert G. Burgess (Ed.). Londra: Routledge, s. 195-215.
- Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği (TÜRSAB) (2014). *TÜRSAB sağlık turizmi raporu*. https://www.tursab.org.tr/haberler/tursab-saglik-turizmi-raporu_11430 (Erişim 14.12.2024).
- Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Kapsam (t.y.). *Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi*. <https://www.tyc.gov.tr/sayfa/kapsam-ie65904a9-3cbc-4a68-90d6-ebf56681fd07.html> (Erişim 14.12.2024).
- TYÇ Seviyeler (t.y.). *Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi*. <https://www.tyc.gov.tr/sayfa/seviyeler-i0bbefa14-b754-4bc1-9dd6-e6467fc0321e.html> (Erişim 14.12.2024).
- TYÇ Seviye Tanımlayıcıları (t.y.). *Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi*. <https://www.tyc.gov.tr/sayfa/seviye-tanimlayicilari-i712200cd-6948-4b48-8c34-4ad207efbaac.html> (Erişim 14.12.2024).
- TYÇ Seviye Tanımlayıcıları Broşürü (t.y.). *Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi*. <https://www.tyc.gov.tr/sayfa/seviye-tanimlayicilari-i712200cd-6948-4b48-8c34-4ad207efbaac.html> (Erişim 14.12.2024).
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) (2013). *Resmî Gazete* 28615. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm> (Erişim 6.07.2024).
- Yalçın, Songül (2019). "Göçmen Çocuklar ve Ergenlerin Sağlığı", *Göç ve Sağlık*, Yıldız Pekşen, Fatih Kara, Murat Topbaş, Melikşah Ertem, Özlem Boztaş (Ed.). Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı, s. 136-142.
- Yönerge (2013). *Sağlık Turizmi ve Turist Sağlığı Kapsamında Sunulacak Sağlık Hizmetleri Hakkında Yönerge*. <https://www.saglikturizmi.org.tr/tr/mevzuat> (Erişim 6.07.2024).
- Yönetmelik (2017). *Uluslararası Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Hakkında Yönetmelik*. *Resmî Gazete* 30123. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/07/20170713-3.htm> (Erişim 6.07.2024).

Melek İlayda Sarı

Türk Romanında Bilimkurgu

(1996-2019)

Günce Yayınları

Oktaç Yivli

Öykü Nasıl Okunur

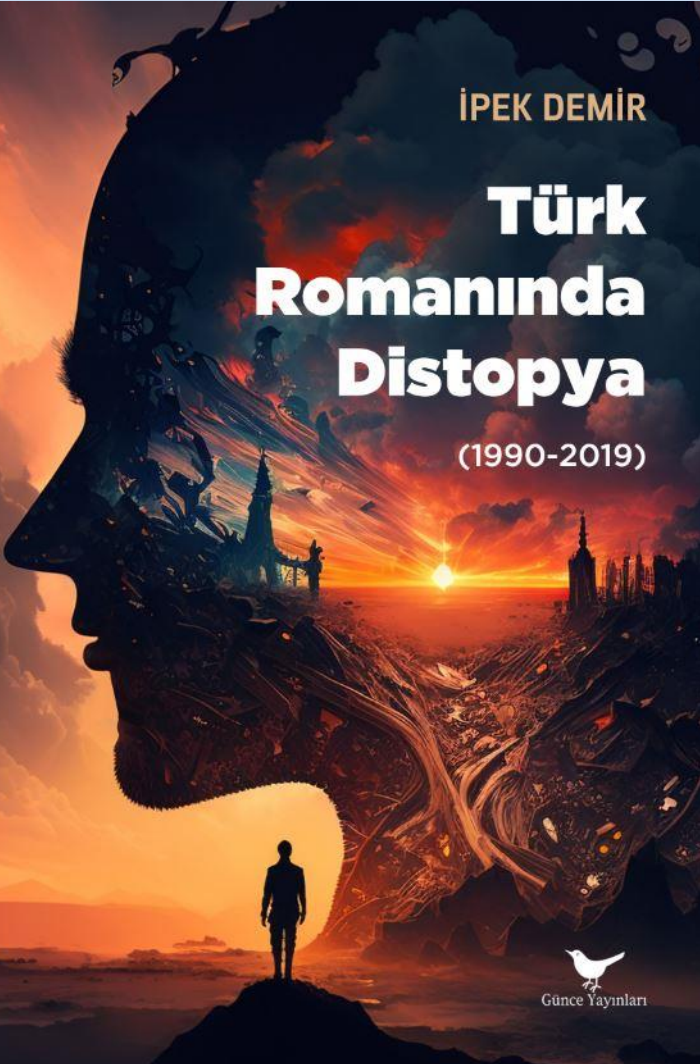
modern öykü ve yöntem

Günce Yayınları

İPEK DEMİR

Türk Romanında Distopya

(1990-2019)

Günce Yayınları

Yazma Sanatı

Türkçe Doğru ve Etkili Yazma Teknikleri

Prof. Dr. Önder Göçgün

Günce Yayınları